БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 94 (8620)
АПРЕЛИИН 20
ВОСКРЕСЕНИ
1958 он

Сэн 20 мүнгэн

Коммунистнууд, комсомолшууд! КПСС-эй XX съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө, СССР дотор коммунизм байгуулхын түлөө бүгэдэарадай тэмсэлэй түрүү зэргэдэ хододоо ябагты!

(1958 оной Май 1-дэ зорюулагдаһан КПСС-эй ЦК-гэй Уряануудһаа).

Үхибүүдэй хубсаһа олоор, һайнаар оёхо саг ерээ

Ажалшадай баян, болбосон байдалтай болохо тумань элдэб янзын эд бараа хэрэглэлгэнь улам үргэдэнэ. Илангаяа үхибүүдтээ таатай зохид хубсаһа худалдан абахые хүн бүхэн хүсэдэг болоо. Энэ эрилтые хараада абажа, үхибүүдэй элдэб зүйлэй гутал, хубсаһа олоор, шанар һайнһайгаар оёдог болохо тухай шухала тогтоол КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет байгша оной март һарада гаргаһан байна.

Тэрэ тогтоолой гараһаар олохон хоног үнгэрбэ. Тиигэбэшье, республикымнай олзоборилгын үйлэдбэри, нютагай промышленностиин предприятинууд парти, правительствын тус тогтоолые бэелүүлхэ тодорхой хэмжээ абажа эхилээгүй байһаар. Энэ асуудалаар бодото байдалые хараад үзэбэдэ, олзоборилгын артель, промкомбинадуудта үхибүүдэй гутал, хубсаһа оёхо үйлэдбэри һайнаар эмхидхэжэ, худалдаа наймаанда олон янзын хубсаһа гаргаха арга боломжо манайда бии.

Гэхэтэй хамта, урда жэлнүүдтэ Бурпромсоведэй мэдэлэй «Труд», «Победа», «Кооператор - комсомолец», Чкаловай нэрэмжэтэ олзоборилгын артельнүүдтэ үхибүүдэй хубсаһа оёдог цехүүд нээгдэһэн байгаа. Үнгэрэгшэ 1957 он соо эдэ артельнүүд оройдоо 100 шахуу мянган түхэригэй хубсаһа оёһон байба. Тиихэдэ «Коминтерн» артель һургуулиин наһанай үхибүүдэй 3200 паар элдэб гутал оёо. Эндэ оёгдоһон гуталнуудайнь шанар муутай дээрэһээ худалдаа наймаанай организацинууд абахаяа арсаһан байна. Теэд Бурпромсоведэй хүтэлбэрилэгшэд иимэ дутагдал хаража байгаад, продукциинь шанар һайжаруулха, үйлэдбэреэ үргэдхэхэ тушаа зохихо хэмжээ абаагүй байхань гайхалтай.

Аймагуудтахи олзоборилгын артельнүүд, промкомбинадууд оёдолой мастерскойтой аад, үхибүүдэй хубсаһа оёлгоор ажалшадһаа захил абадаггүй байна. Иимэ ябадалые саашадаа тэсэхын аргагүй.

Тэрэшэлэн республикымнай нютагай промышленностиин министерство үхибүүдэй хубсаһа оёхо арга боломжоёо хүсэд хэрэглэнэгүй. Кяхтын гуталай фабрика һургуулиин наһа гүйсөөгүй бишыхан үхибүүдэй үмдэхэ ботинка яахаашьеб оёногүй.

«...1958 ондо үхибүүдэй 119,5 миллион паарһаа үсөөн бэшэ арһан гутал гаргаха, 310 миллион паар оймһо, 130 миллион паар трикотажна дотор хубсаһа, тиихэдэ хараалагдаһан түсэбһөө гадуур 1 миллиард түхэригэй бүд хубсаһа оёхо» гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол соо хэлэгдэнэ. Хараалагдаһан эдэ тоонуудые дүүргэлсэхын тула республикымнай нютагай промышленностиин, олзоборилгын кооперациин предприятинуудай урда харюусалгатай зорилго табигдана. Нэн түрүүндэ үхибүүдэй хубсаһа оёдог олзоборилгын артельнүүдэй бүхы арга боломжо түргөөр хэрэглэгдэхэ ёһотой. Тиигэжэ үхибүүдэй олон ондоо хубсаһа (пальто, платье, үмдэ, самса, малгай, одеяло, дотор хубсаһа г. м.) оёдог болохо шухала. «Коминтерн» артель жэл соо үхибүүдэй 10 мянга шахуу паар гутал оёхо аргатай. Энээнииень зүбөөр хэрэглэжэ, гансахан һургуулиин наһанай бэшэ, харин бага үхибүүдэй гутал оёдог болгохо хэрэгтэй.

Дээрэ дурсагдаһан тогтоол соо хубсаһанай шанар тушаа онсо анхарал хандуулагдаһан байна. Тиимэһээ, предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд түсэбөө тоогой талаарнь дүүргэхэ гэжэ оролдоод, шанарай талые харангүй байха ёһогүй. Хамагай түрүүндэ һайн шанартай гутал хубсаһаар хангаха асуудал зүбөөр шиидхэгдэхэ болоно. Тиихэдэ хубсаһанай шанар оёдолшодой шадабари мэргэжэлһээ ехээр дулдыдаха байһаниинь мэдээжэ. Эдэ бүгэдые зүбөөр шиидхэхын тулада эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулха шухала.

Оёдолой предприятинуудые хүтэлбэрилэгшэд түсэб үгтөөл гээд, нюдэ балай хүдэлмэрилхэ ёһогүй. Худалдаа наймаанай организацинуудтай холбоо барисаагаа үргэдхэжэ, ямар зүйлэй хубсаһанда эрилтын ехэ, бага байһаниие хараада абаха уялгатай.

Оёдолой мастерскойтой городой, мүн хүдөөгэй предприятинуудта үхибүүдэй хубсаһа оёхо захил даб дээрэ ажалшадһаа абадаг болгохо хэрэгтэй. Һүүлээрнь үхибүүдэй хубсаһанай тусхай цехүүдые нээхэ, тэндэ хүдэлмэрилхэ мэргэжэлтэдые эртээнһээ бэлдэхэ шухала.

Үхибүүдэй хубсаһаар ажалшадай эрилтые гүйсэд хангаха гэһэн парти, правительствын тогтоол бэелүүлхын тулада городуудай, аймагуудай партийна, советскэ организацинуудай зүгһөө тодорхой, эрид шууд хэмжээ абаха саг ерээ.

Хабарайнгаа тарилгые колхоз, совхозуудай ямараар угтажа байһаниие шалгажа байнабди

МЕХАНИЗАТОР! Үдэрэйнгөө нормые дүүргэнэ гүт?

☆

Һаадгүйгөөр хүдэлжэ эхилээ

ХОРИ. (Телефоноор абтаба). Аймагай колхозууд болон совхозой фермэнүүд хабарай тарилгын урда тээхи борнойлго, культиваци хэхэ хүдэлмэриие үдэрһөө үдэртэ улам үргэдхэнэ.

Мүнөө 1500 гектар пар дээрэ борнойлолго хэгдээ. Тиихэдэ Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз Үдэ голой урда бэедэ 100 га газарта эртын хара таряа таряад байна. Эндэ колхозой трактористнууд В. Намдаков, Б. Гармаев гэгшэдэй агрегат түрүүшынгээ үдэрһөө эхилэн, һаадгүйгөөр, эрхим шанартайгаар тарилга хэнэ.

Гадна, XX партсъездын нэрэмжэтэ, «Коммунизм», «Улаан одон» колхозуудта, мүн совхозой 3, 4-дэхи фермэнүүдтэ эртын тарилга эхилээ.

Ц. Дандаров, манай корр.

Хахалжа эхилээ

КЯХТА. (Телефоноор абтаба). Түнхэнэй аймагай «Путь Ленина» колхозой тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир нүхэр Тахановай үүсхэлээр зоригжоод ажаллажа байһан Кяхтын аймагай Пограничнэ МТС-эй, мүн тэндэхи колхозуудай механизаторнууд эртынгээ борнойлгые эмхитэй һайнаар хэжэ байна.

Мүнөө Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо ажаллажа байһан Пограничнэ МТС-эй нүхэр Дылгыровэй хүтэлбэрилдэг 3-дахи тракторна бригадын механизаторнууд эртын борнойлго хэжэ дүүргээ. Бригадын трактористнууд нүхэд Цыренжапов, Дылгыров, гэгшэд Тахановай бригадынхидай үүсхэлдэ харюу болгон, тус тустаа үдэр бүри 70 гектар газар борнойлхо байһан аад, 80 гектар борнойлоо.

—Майн һайндэрэй хүндэлэлдэ ажаллажа байхадаа түнхэнэйхидэй үүсхэлээр үдэр бүриингөө даалгабариие үлүүлэн дүүргэхын түлөө тэмсэнэб. Энэ жэлдэ манай колхозойхид тарилгаяа саг болзор соонь, шанар һайнтайгаар хэжэ, үндэр баян ургаса хуряахын түлөө хамсыгаа шамажа оронхой, — гэжэ тракторист нүхэр Цыденжапов омогтойгоор хөөрэнэ.

Мүнөө Сталинай нэрэмжэтэ, «Красное знамя» колхозойхид газараа хахалжа эхилээ.

Тиихэдэ хониной совхозой нүхэр Агафоновой хүтэлбэрилдэг тракторно-таряан ажалай бригадынхид 500 гектарта эртын борнойлго хээд, газараа хахалжа эхилһээр хэды хонобо.

С. Климов, «Знамя Ленина» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

Сэлэнгын Сталинай нэрэмжэтэ колхозой механизаторнууд хабарай тарилгын хүдэлмэридэ хам оронхой. Эдэ үдэрнүүдтэ борнойлолго хэгдэжэ байна. Һаядаа ороо һото культурануудые тарилга эхилхэнь.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: колхозой механик (зүүн гарһаа) нүхэр Жамбалов механизаторнуудайнгаа хэхэ хүдэлмэриие тодорхойлжо байна.

Ф. Сорокиной фото.

Шухала асуудал тоогдоногүй

Хабарай тарилгын эхилтэр колхознигууд, механизаторнуудай дунда культурно-ажаһуудалай болон эмхидхэлэй политическэ хүдэлмэри ябуулха талаар КПСС-эй Мухаршэбэрэй айкомой баталһан хэмжээ-ябуулганууд соо ехэ юумэ хэгдэхээр хараалагдаһан байгаа. Апрелиин 15 болотор колхозуудта полевой станууд хүсэд заһабарилагдажа бэлэн болгогдохо ёһотой һэн. Тиихэдэ колхозуудай тракторно-таряан ажалай болон комплексно бригадануудта хүүгэдэй яслинууд бэлэдхэгдэхээр шиидхэгдээ бэлэй.

Энэнь ехэ һайшаалтай. Теэд бодото дээрээ биратай юумэн хэгдээгүй байна. Энээн тушаа хэдэн баримта абаад үзэе. Жэшээлхэдэ, «Коммунизм» колхозой 3 полевой стан колхозойнгоо центрһээ хэдэн модоной газарта байдаг. Мүнөө тэндэ механизаторнууд ерэнхэй. Тиигээд алишье полевой стан дээрэнь колхознигууд, механизаторнуудай байхаар байра түхеэрэгдээгүй. Эндэ байһан гэр байранууд мүнөө хүрэтэр заһабарилагдаагүй.

«Забока» гэжэ газарта байдаг колхозой нэгэдэхи комплексно бригада дээрэ ажалшадай байдаг гэрэй пеэшэн заһагдаагүй байна. Гэрэйнь сонхонуудай рама шэнэлэгдэхээр, шэллэгдэхээр. Теэд энэ талаар бригадын бригадир нүхэр Ефимов ямаршье хэмжээ абанагүй.

Түгнэ гол дээрэ байдаг хоёрдохи тракторно-таряан ажалай бригадын станда баһал иимэрхүү байдал үзэгдэнэ.

— Энэ халуун хүдэлмэриин үедэ сүлөөтэй сагтаа амаржа байха газаргүй байхада бэрхэтэйхэн байна даа,—гэжэ тракторист нүхэр Крашинский гомдоно.

Тарилгын үедэ харуулан ойлгуулха агитаци аймаг дотор хаа хаанагүй үргэнөөр хэрэглэгдэхэ ёһотой байгаа. Теэд колхозуудаар ябахада мүнөөнэй байдалда таарахагүй, онсо хүсэеэ гээһэн, хуушарһан уряа лозунгнууд үлгөөтэй байдаг. Тиихэдэ бригадануудаар ажалай дүнгүүдые тобшолон харуулдаг самбар бэлдэгдэнэгүй, дайшалхы хуудаһанууд гаргагданагүй. Механизатор, колхознигуудые зоригжуулһан лекци, элидхэлнүүд үнгэргэгдэнэгүй шахуу. Агитаторнууд участогууд дээрээ биратай хүдэлмэри хэнэгүй.

Тарилгын үе болотор аймагай колхозуудаар хүүгэдэй яслинууд эмхидхэгдэхэ, нүүдэл библиотекэнүүд түхеэрэгдэхэ ёһотой байгаа. Энэ талаар колхозуудта бага хүдэлмэри хэгдэнэ.

Партиин айком, аймгүйсэдком энээниие анхаралдаа абажа, зохихо хэмжээ яаралтайгаар абаха ёһотой.

Шалгалтын бригадын гэшүүд:
А. Шапошников, Т. Гармаев, М. Фалилеев.
«Бурят-Монгольская правда», «Бурят-Монголой үнэн», Мухаршэбэрэй аймагай «Вперёд» газетэнүүдэй корреспондентнүүд.

ВЛКСМ-эй ЦК-гэй Пленум тухай

Информационно мэдээсэл

Комсомолой XIII съездээр һунгагдаһан ВЛКСМ-эй Центральна Комитедэй нэгэдэхи Пленум боложо, эмхидхэлэй асуудалнуудые зүбшөө.

Нүхэд Аджубей А. И., Аксенов А. Н., Балясная Л. К., Беман Э. К., Васадзе Н. Ш., Дрозденко В. И., Кенжебаев С. Д., Криулин Г. А., Логинов В. П., Месяцев Н. Н., Мироненко В. М., Муртазаев К., Павлов С. П., Романовский С. К., Семичастный В. Е., Соколов Е. Н., Сосин А. А. гэгшэдые ВЛКСМ-эй ЦК-гэй бюрогой гэшүүдээр Пленум һунгаба.

ВЛКСМ-эй ЦК-гэй бюрогой гэшүүдэй кандидадуудаар нүхэд Лысенко В. П., Попов В. И., Решетов П. Н., Сарафанникова Г. П., Саюшев В. А., Халдеев М. И., Шатунов Г. П. һунгагдаһан байна.

ВЛКСМ-эй ЦК-гэй нэгэдэхи секретаряар нүхэр Семичастный В. Е., ВЛКСМ-эй ЦК-гэй секретарьнуудаар нүхэд Аксенов А. Н., Балясная Л. К., Беман Э. К., Васадзе Н. Ш., Логинов В. П., Месяцев Н. Н., Муртазаев К., Павлов С. П., Романовский С. К. гэгшэдые Пленум һунгаа

ВЛКСМ-эй Центральна Шалгалтын комиссиин заседани болобо

Комсомолой XIII съездээр һунгагдаһан, ВЛКСМ-эй Центральна Шалгалтын комиссиин заседани боложо, эмхидхэлэй асуудалнуудые зүбшэбэ. ВЛКСМ-эй Центральна Шалгалтын комиссиин түрүүлэгшээр нүхэр Темников Б. Н. һунгагдаа.

Монголой парламентын делегаци СССР-тэ ерэбэ

ЭРХҮҮ, апрелиин 18. (ТАСС). Мүнөөдэр нютагай сагаар 9 час 50 минутада Монгол Арадай Республикын парламентын делегаци Эрхүүдэ ерэбэ. СССР-эй Верховно Соведэй уряалаар хани ёһоор айлшалхаяа Москва ошожо ябаһан энэ делегациие Арадай Агууехэ Хуралай түрүүлэгшэ Ч. Сурэнжав толгойлно.

Эрхүүгэй аэродром дээрэ Монголой айлшадые Эрхүүгэй областиин хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд, хэблэлэй, олониитын түлөөлэгшэд угтаа.

Эрхүүгэй облгүйсэдком сайлалга хэжэ айлшадые хүндэлөө. Сайлалга дээрэ КПСС-эй Эрхүүгэй обкомой нэгэдэхи секретарь С. Н. Щетинин үгэ хэлэжэ, айлшадаа халуунаар амаршалаа. Делегациие толгойлогшо Ч. Сурэнжав харюутай үгэ хэлээ.

Ойр зуура амарһанайнгаа һүүлээр, парламентын делегациин гэшүүд «ТУ-104» самолёдто һуужа, Москва орохоёо ниидэн гараа.

КПСС-эй ОБКОМДО

Эдлүүриин газар уһалалгые Иволгын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ, „Коммунизм“ колхозуудай хангалтагүйгөөр эмхидхэһэн тухай

...гын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ, «...унизм» колхозууд уһалууриин горь... газартай байбашье, мүнөө хүрэтэр тэ... уһалнагүй. Уһалууриин системэ... хүсэд хүрэхөөр уһан бии. Эдэ ...уудта газар уһалха хүнүүд бэлэдхэг... томилогдоошьегүй. Уһалагдадаг ...уудын звенонуудта даалгагдажа ...й байһаар, тэрэнэй түлөө ...хаха мэргэжэлтэд (агрономууд, ме...торнууд) тодорхойлогдоогүй. Мүн ...уриин системэ уһалалгада бэлэн ...доогүй. Таряалан, сабшаланда наг ...тон багаар гаргагдаа.

...С-эй Обком иигэжэ ТОГТООБО:

...дүүриин газарые уһалха хүдэлмэридэ ...харюусалгагүйгөөр хандаһанайнь түлөө Кировэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Архипчеевтэ, «Коммунизм» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Марковта шангаар ...заха. Тиигээд уһалагдадаг бүхы газарые саг соонь уһалха тухайнь зааха.

...шиие бэелүүлхэ зорилгоор апрелиин ...болотор уһалууриин системэнүүдтэхи гидротехническэ түхеэрэлгэнүүдые ...з, заһабарилжа, сэбэрлэжэ дүүргэхэ. ...ундэ 15—20 га хахалһан газарай ...ын 40—50 га сабшалангай хүртэ... хараалжа, хүсэд хүрэхөөр таряалан, ...ын уһалагшадые 15—20 хоногоор ...л.

Энээнэй урда тээ үгтэдэг байһан ажалай түлөөһые хараадаа абажа, таряалан, сабшалан уһалагшадта һаяын сагта гол болон нэмэлтэ түлбэри үгэхэ гурим тодорхойлхо.

Тиихэдэ уһалагдаһан таряалан, сабшалангай газарые тусхай актаар агроном гү, али түрүүлэгшэ тушаажа абаха ёһотой.

Уһалууриин системэнүүдэй Сэлэнгын управлениин Убукунай участогта 3 үдэрэй туршада техник-мелиораторые эльгээхыень БМАССР-эй Хүдөө ажахын министерствые (нүхэр Ивановые) уялгаха.

Хүдөө ажахын ургамалнуудай ургасые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ эдлүүриин газар уһалха гээшэ шухала гэжэ тоолоод, энэ хүдэлмэридэ бухы коммунистнууд, комсомолшууд болон залуушуулые хабаадуулхыень Кировэй нэрэмжэтэ колхозой партиина организациин секретарь нүхэр Цыбденовтэ, «Коммунизм» колхозой парторганизациин секретарь нүхэр Бадмадашиевта эрилтэ табиха.

Сабшалан, таряалангаа уһалха ехэ арга боломжын бии байһые хараадаа абан, поли болон сабшалангуудай ямараар уһалагдажа байһыень саг ургэлжэдөө шалгажа байха, газар уһалха, тэрэшэлэн наг шэбхэ гаргаха даалгабаряа заатагүй дүүргэхэ гэжэ КПСС-эй айкомуудые, аймгүйсэдкомуудые, совхоз, МТС-үүдэй директорнуудые уялгаха.

Тарбагатайнхид нобшорһоор

Тарбагатайн колхозуудта тарилгын хаһа болонхой. Газарай хүрьһэн 20 сантиметр тухай гэдээд байна. Бүхы колхозуудаар тарилгын урда тээхи хүдэлмэри хэхэһээ гадна, эртын таряа тарижа эхилхээр болоо. Аймаг соогоо эгээ ехэ—Ленинэй нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артелиин таряалангай газар дээгүүр ябабабди. Энэ колхоз 21 трактор худалдажа абаа. Эндэхин өөһэдын техникээр түрүүшынхеэ тарилга хэхэ байһанаа хараада абажа, эртээнһээ һайса бэлдэһэн байна. Колхозой таряалан дээрэ дүрбэдэхи үдэрөө трактор, агтын хүнхинөөн таһарнагүй. Колхознигууд, механизаторнууд газарай хүрьһэндэ шииг нойто тогтоохо зорилгоор борнойлго хэнэ. Таряалан, сабшалан дээрэ наг шэбхэ гаргана.

Апрелиин 17-до энэ колхозойхид эртын тарилга хэжэ эхилбэ.

— Манай эндэ тарилгын болзорые шадаал һаа богонидхохо хэрэгтэй,— гэжэ хоёрдохи комплексно бригадын бригадирай орлогшо нүхэр Сазонов хэлэнэ.—Хабарай сагай нэгэшье час гээжэ болохогүй. Түхэрээн сүүдхын туршада тарилгын хүдэлмэри ябуулха шухала, ябуулха дүүрэн арга боломжотойбди,—гэжэ нүхэр Сазонов үргэлжэлүүлбэ. Тракторай агрегадуудта ябаха хүнүүд хүсэд томилогдонхой. Горючи, уһа, тоһо саг соонь асаржа байха хүдэлмэри эмхидхэгдээ.

Тарилгаа һайн шанартайгаар хэхын тула полидо гарахаһаа урид сеялкэшэдтэй тусхай семинар болоо. Мальцевай гуримаар хахалһан газараа хоёрдохи комплексно бригадынхид борнойлхо байна. Энэ участогта минеральна үтэгжүүлгэ тарааха тусхай сеялкэ хүдэлнэ.

Колхоздо минеральна үтэгжүүлгэ горьтойгоор бэлдэгдэнхэй. 1115 центнер суперфосфат абтаа. Гектар бүридэ 110 килограмм суперфосфат тарааха гэжэ колхознигууд шиидэнхэй.

Тарилгын хүдэлмэри колхозой ондоошье бригадануудта үргэнөөр ябуулагдажа захалаа. Түрүүшын гурбан үдэрэй туршада 400 гектар борнойлоод, зуугаад гектарта шэнинсэ тариба.

Һайн шанартай үрэһэгүй һаа, ургаса абахань бэрхэтэй гэжэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхозойхид һайса мэдэнэ. Тиигээд үрэһэ хүрэнгэсэ эртээнһээ бэлдэһэн, сэбэрлэһэн, тарилгын шанарта хүргэһэн байна. 285 гектарта сортовой үрэһөөр лэ шэнинсэ таригдахань.

— Хаһа саг соонь тарилгаяа дүүргэхэбди. Тиихэ арга боломжо манда бии,— гэжэ механизаторнууд мэдүүлнэ.

Мүнөө үедэ хадалан сабшалан дээрэшье горьтой хүдэлмэри хэгдэнэ. Хоёр трактор наг шэбхэ гаргахаар табигданхай. Газар уһалха хүнүүд томилогдоо.

Аймагай бүхы колхозууд тарилгадаа иимээр бэлдээ гү?—гэжэ асуубал, арайл тиимэ бэшэ байха.

Нёдондо «Дружба» колхоз тарилгаяа ехээр хожомдуулжа, горьтойхон таряа хюрууда дайруулһан юм. Колхозой хүтэлбэрилэгшэд тэрэ алдууһаа зохихо согсолол хэжэ абаагүй янзатай. Таряан ажалай нэгэдэхи, хоёрдохи бригаданууд тарилгада гараха болзорһоо гурба-дүрбэн үдэрөөр хожомдоһон, хүсэд бэлэдхэлшьегүй байгаа. Хоёрдохи бригадын нэгэшье трактор хүдэлөөгүй. Полиин стандань нэгэ хэды трактористнуудтайл уулзаабди.

Яахадаа иигэжэ хожомдобот гэжэ бригадирай орлогшо нүхэр Калашниковһаа, механизаторнуудһаань асуугаабди.

Таряан ажалай бригадын бригадир нүхэр Чебунин тракторнуудаа прицепщигүүдээр хангаагүй байшоо юм байна. Гадна, бүхы зүргаан сеялкэ эбдэрхэй, сеялкэшэдшьегүй. Тэдэнь һайса таарууляжа табигдаашьегүй.

— Сеялкэшэдтэйшье болохобди,—гэжэ бригадир мэдүүлнэ. Харин хабарнай бидэниие хүлеэжэ байхагүй ха юм даа. Энэ бригадынхид борнойлгооро хожомдоо. Хэрбээ ойрын үдэрнүүдтэ яаралтай хэмжээ абаагүй һаань, тарилгада һаад тойбо ушарха болоно, 57-дохи номерой трактор полевой стан хүрэжэ үрдингүй эбдэршоо.

Трактористнуудай байха гэр бэлдэгдээгүй. Байһан вагониинь мөөрэгүй, заһабарилагдаашьегүй. Трактористнууд үдэшэлэн тэртээ ошожо хононо.

Нэгэдэхи бригадынхид тарилгаяа эхилхээр болоһон аад, техникэ зэмсэгынь бэлэн болоогүй, сеялкэшэдгүй дээрэһээ һаатаад байна. Хоёрдохи бригададал, эндэ агрегадуудта хүдэлхэ хүнүүд томилогдоодүй. Эдэ дутагдалнуудые мэдэжэ байбашье, колхозой агроном нүхэр Бельская бодото хэмжээ абанагүй, үнгэрхэдөө поли дээгүүрээшье ябанагүй. Гансал ажалайнгаа түсэб табижа һууһаар.

Колхоздо наран сэсэгэй, шара будаагай, кукурузын үрэһэн абтаагүй байһаар. 200 центнер тухай шэнинсын үрэһэн тарилгын шанарта хүргэгдөөгүй. Тиимэ хадань нара һалхинда байлгажа шанаржуулха ёһотой байгаа. Һаял үрэһэнэйнгөө таряа хороор сэбэрлэжэ эхилбэ. Ажаллаха хүнүүд лэ үгы гэжэ колхозой агроном, бригадир нүхэр Чебунин гэмээ сагаалхаяа болоно. Үнэндөө энэнь иимэ бэшэ. Олохон гэрэй эхэнэр хүүгэдээ байлгаха газартай һаа, складтань ерэжэ ажаллаха байгаа. Теэд колхоздо хүүгэдэй ясли нээгдээгүй.

«Красный боец» колхоздо 400 центнер овёсой үрэһэн абтаадүй. Үрэһэнэй овёсоор андалдажа абаха таряан колхоздо бии. Энээн тухайда хооһон хөөрэлдөөн үргэлжэлһөөр. Гадна 200 центнер шэнинсын үрэһэн тарилгын шанар муутай. Тэрэниие нара һалхинда байлгажа шанаржуулха хүдэлмэри эмхидхэгдэнэгүй.

Хабарай тарилгада Калининай нэрэмжэтэ колхоз муугаар бэлдээ. Түрүүшын үдэрнүүдһээ эхилжэ, трактор зэмсэгүүдынь эбдэржэ һаатана. Тиигэжэ «ДТ-54», хоёр «Беларусь» тракторнууд эбдэрхэй. Гурбан сеялкэ заһабарилагдаадүй.

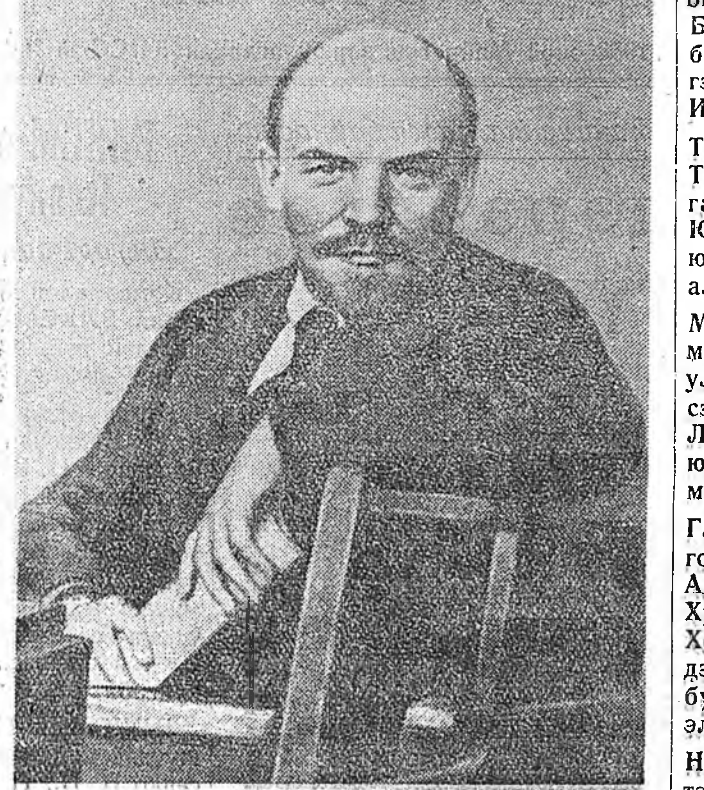
— Тарилгаяа тарижа үрдихэбди даа,—гэжэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд һанаагаа заһана.

Аймагай нэгэшье колхоздо механизаторнуудай сүлөөтэй сагтаа аятай зохидоор амарха, байха гэр байра түхеэрэгдээгүй. Полевой стануудта газетэ, радио, шатар, даам гэхэ мэтэ үгы. Столовошье нээгдээгүй байһаар. Механизаторнуудай дунда социалистическэ мүрысөөн эмхидхэгдэнэгүй.

ШАЛГАЛТЫН БРИГАДЫНХИД:
Г. Папинский, В. Жаркой, В. Алешина, С. Матвеев, Ф. Замграев, И. Назаров,
«Бурят-Монгольская правда», «Бурят-Монголой үнэн» болон аймагай «Победа» газетын корреспондентнүүд.

В. И. Ленинэй түрэhөөр 88 жэлэй ойдо

В. И. Ленин—Совет гүрэнэй үндэhэ hуури табигша мүн

Владимир Ильич Ленин партийна конференци дээрэ байна.
ТАСС-эй фотохронико.

Арадуудай ашата багша Владимир Ильич Ленинэй түрэhэнhөө хойшо 88 жэлэй ойе манай совет арад бухы түрүү хүн түрэлтэнтэй хамта энэ оной апрелиин 22-то тэмдэглэхэеэ бэлдэжэ байна.

В. И. Ленин научна коммунизмын үндэhэ hуури табигшадай — Маркс, Энгельсын hургаал болон хэрэгые үргэлжэлүүлэгшэ мүн. Агуу(ехэ) Ленин Маркс, Энгельсын hургаалые элдэб оппортунистнуудай доборhоо аршалан хамгаалжаhаа гадна, тэрэнние улам баяжуулжа, үргэлжэлүүлэн хүгжөөгөө.

Манай орон дотор социалистическэ революциин болохоhоо бүри урда В. И. Ленин большевигүүдэй партиие тон шухала революционно теореэр зэбсэглэжэ hэн. Марксизмые улам саашадань хүгжөөжэ, социалистическэ революциин түгэс теори тодорхойлон гаргаад, анха түрүүн хэдэн гу, али нэгэшье орондо социализмын илажа болохо тухай тобшололоор марксизмые баяжуулhа, Совет засаг гээшэ пролетариадай диктатурын гүрэнэй түхэл маяг болоно гэжэ тодоруулан, тэрэниие тогтоохо, бэхижүүлхэ зам заажа үгөө.

Коммунистическэ партимнай агууехэ Ленинэй сэсэн hургаалаар зэбсэглээд, 1917 оной октябрьда манай гүрэн дотор социалистическэ революци хэжэ, хүн түрэлтэнэй түүхэдэ шэнэ хуудаhа нээhэниинь элитэ. В. И. Ленин түрүүтэй Коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр Россиин хүдэлмэришэд, таряашад мүлжэгшэ ангинуудай засагые доболон унагаажа, өөhэдын засаг түрэ тогтоогоо бэлэй. Бүхэроссиин Соведүүдэй хоёрдохи съезд дээрэ манай гүрэнэй правительство — Арадай Комиссарнуудай Совет эмхидхэгдэн, байгуулагдаhан юм. Совет гүрэнэй түрүүшын правительствые арадуудай агуусхэ вождь В. И. Ленинэй толгойлhониинь бүгэдэндэ мэдээжэ.

1917 ондо манай орон дотор Совет социалис гүрэн тогтооhон ушар пролетариадай диктатура тухай марксистско-ленинскэ теориин түүхэтэ илалтань болоhон байна.

Ленин багшын агууехэ аша габьянь юуб гэхэдэ, Совет засагые пролетариадай диктатурын эрхим түхэл маяг болгон хүгжөөhэн, Совет гүрэн байгуулха научна программа зохёожо, тэрэниие бэелүүлхын түлөө тэмсэл эмхидхэhэн юм.

Коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро хүгжэдэг Совет гүрэн коммунизм байгуулха гол зэбсэг болоно гэжэ В. И. Ленин заадаг байгаа. Манай ороной 40 жэлэй түүхэ энэ hургаалай тон зүб байhые эли тодоор гэршэлэн харуулна.

Манайда үндэhэн социалис хубилалтын хэгдэhэнэй ашаар, Советскэ Союзнай бүри дэлхэйн хоёрдохи дайнай урда тээ асари ехэ хүсэ шадалтай, арадуудай дунда түйлай ехэ нэрэ хүндэтэй болоhон юм.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ Советскэ Союзай түйлаhан бүхэдэлхэйн түүхэтэ илалтанууд манайда социализмын илан мандаhанай, бидэниие ленинскэ коммунистическэ партиин хүтэлбэрилhэнэй аша үрэ мүн. Энээнэй үндэhөөр Совет гүрэнэй нэрэ хүндэнь бүхы дэлхэй дээрэ бүри ехэ болоо.

Дэлхэйн хоёрдохи дайнай ехэ дүнгүүдэй нэгэн юуб гэхэдэ, Хитадта национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөн үргэнөөр дэлгэржэ, Хитадай Арадай Республика тогтоhон, Европа болон Азиин хэдэн оронуудта арадай демократиин засаг түрэ мандаhан байна.

Агууехэ Ленинэй тогтооhон Совет гүрэнэй 40 жэлэй ойе совет арад бүхы түрүү хүн түрэлтэнтэй хамта үнгэрэгшэ намар баяр ёhололой ориион байдалда тэмдэглээ. В. И. Ленинэй заабаряар, Коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро манай гүрэн дүшэн жэлэй туршада гайхамшаг илалта, амжалтануудые түйлаа. 1957 ондо манай орон дотор бүтээгдэhэн бүхы эдлэл, хэрэгсэлнүүдые 1913 онтой сасуулбал, 33 дахин, тэрэ тоодо хүндэ промышленностиин бүтээhэн зүйлнүүд 74 дахин ехэ болоо. Иимэ хурдан түргэн хүгжэлтэ урдань үзэгдөө дуулдаагүй юм. Түрүү капиталистическэ оронуудай — США, Германи болон Англиин промышленна үйлэдбэреэ 30 дахин ехэ болгохынь тула 80—150 жэл хэрэгтэй болоhон байгаа.

Советскэ Союз шэнэ техникын, эрдэм ухаанай хүгжэлтын талаар мүнөө айхабтар ехэ амжалтануудые түйлажа, дэлхэй дээрэ нэгэдэхи hуури эзэлээд ябана.

Манай арад хэды ехэ амжалта түйлабашье, hанаагаа амаршоод hуудаггүй. СССР-эй Верховно Соведэй баяр ёhололой сесси ойрын 15 жэлэй туршада Америкын Холбоото Штадуудые промышленностиингаа талаар хүсэхэ зорилго табяа hэн. Энэ шиидхэбэриие бухы совет арад ехэтэ hайшаан дэмжээ. Манай орондо абтаhан мяха, hү, тоhоной хүн бүхэндэ хүртэсын талаар США-е hаядаа хүсэхэ гэhэн хүдэлөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Энээндэ Бурят-Монголой ажалшадшье эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байна.

Ажахын, гүрэнэй болон соёл гэгээрэлэй байгуулалтада нютагай эмхи зургаануудай дүүргэдэг үүргэ, харюусалгые бүри ехээр дээшэлүүлхэ шухала гэжэ Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин XX съезд заагаа hэн. Энэнь засагай централизна, нютаг зургаануудай хоорондохи харилсаае зүбөөр байгуулха гэhэн В. И. Ленинэй заабариин гүйсэдхэл болоно.

Коммунизмын түлөө тэмсэл ажалшан арадай бэлиг түгэс эдэбхи, үүсхэлые саашадань бадаруулха, гүрэниие хүтэлбэрилхэ, ажахы болон соёл культураяа хүгжөөхэ хэрэгтэ бүри үргэнөөр хабаадаха эрилтэ табина гэжэ XX съезд заагаа hэн.

Промышленность болон барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгые шэнэдхэн хубилгаха асуудалаар партиин хараалhан хэмжээ-ябуулга зүбшэн хэлсэлгэдэ манай ороной хэдэн арбаад миллион зон хабаадаhаниинь элитэ. Колхозуудые бүри түргэнөөр хүгжөөхэ, машинно-тракторна станцинуудые хубилгаха тухай партиин хэмжээнүүдые мүнөө жэл зүбшэн хэлсэлгэдэ мүн лэ олон миллион хүн хабаадалсаа. Эдэ жэшээнүүд манай арадай гүрэн түрынгөө хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадагые эли тодоор гэршэлнэ. Иимэ жэшээ ямаршье капиталистическэ гүрэндэ байгаагүй юм, байхашье аргагүй.

Совет арад оронойнгоо хүсэд дүүрэн эрхэтэ эзэниинь болонхой. Совет гүрэнэй засагай ехэ дээдын зургаанай — Верховно Соведэй депутадта хүдэлмэришэд, таряашад, советскэ интеллигенциин эрхим түлөөлэгшэд hунгагдаад, гүрэнэй шухала асуудалнуудые шиидхэнэ. Тэрэшэлэн нютагай Соведүүдтэ hунгагдаhан ажалшадай түлөөлэгшэд сомон, аймаг, область, хизаар соохи хамаг хэрэгүүдые шиидхэлсэнэ.

Капиталис оронуудта тад ондоо байдаг. «Демократяараа» hайрхадаг США-гэй гүрэнэй засагта — конгрессто нэгэшье хүдэлмэришэн байхагүй. Тэндэнь баяшуулай ашагые хамгаалагшад лэ hуудаг юм. Иимэл байдал бусад бухы капиталис оронуудта үзэгдэнэ.

Советскэ засагай анха тогтохоhоо хойшо манай гүрэн гадаадынгаа хэрэгүүдтэ Ленинэй заабариие ходоодо баримталан бэелүүлнэ. Энээниие Советскэ правительствын hүүлэй үеын хэрэгүүд эли тодоор гэршэлнэ. Совет гүрэмнай бүхы дэлхэй дээрэ амгалан тайбан байдал мандуулха зорилгоор, баруун, зүүн зүгэй оронуудай хүтэлбэрилэгшэдэй зүблөө зарлажа, уласхоорондын байдал hайжаруулха гэhэн дурадхал оруулна. СССР-тэ атомна болон водородно бомбо туршажа тэhэлхэ ябадал болюулха тухай Верховно Соведэй шиидхэбэриие бухы түрүү хүн түрэлтэн сэсэн шиидхэбэри гэжэ сэгнэнэ.

Арадуудай агууехэ вождь В. И. Ленинэй тогтооhон Совет гүрэн мүнөө хүсэ шадалаар түгэс болоод, улам ехээр hалбаран мандажа, коммунизм тээшэ хурдан түргэнөөр дабшажа ябана.

Б. Батуев.

Вл. МАЯКОВСКИЙ

Владимир Ильич!

Хубисхалай гал бурмые
баатар мэргэшүүл
сорьюулдаг бэшэл.
Онтохо домогто хэлсэдэгүүд —
оюутанай гаргаhан хубхай hаhаан!
Бидэнэй хэн теэд
бэеэ бариха
гээшэб
Ильичынгээ солынь дуудахаhаан?

Тархигүй хүл—хооhон hэе.
Тархигүйгөөр
гарайш хэрэгынь үгы.
Юртэмсын мухар
юрэндэг тиимэ бэе
алиш тээшээ байгаал хэлтэгы.

Маниие наймаалжа,
маниие өөлэн-хээлэн,
улилдаа, дайлалдаа гаргаха үедэ,—
сэсэн агуу толгойто
Ленин
юртэмсэ дээр
мүндэлөө хэтэ мүнхэдэ.

Газар оронууд тиигэжэ
гол дээрээ тэгнээ.
Асуудал бүхэн мүнөө—бэлэхэн.
Худхаляан сооhоо
Хоёр
дэлхэй
бүхы бэеэрээ
элихэн.

Нэгэниинь—
тэнзэгэр дээрээ тэнзэгэр.
Нүгөөдэнь—
Хабсагай шэнги хатуул одоо.
Сая түмэн зоноороо нэбшэгэр
Сахюур дуулга болон
Бодоо.

Мүнөөш даа
алдадгүй сагаалсаяа тудахабди.
Хэниие шагаахаяа мэдэнэбди!
Хэнэй
Хүүрнүүд дээгүүр
хүлнай одоо
хүндэлэн гарахаяа мэдэхэ болоо.
Маргаха, гэншэхэ—манай зан
бэшэ.
«Хүлеэе» гэhэн хүйр үгэ үхэнэ.
Хэниие

Нэрьемэ аадараар нэрбэжэ,
Нисуулхаяа гарнай мэдэнэ.
Зониие зобооhон, тэшхээhэн
Зутар дэлхэйе
галаар түймэрдэжэ:
Ленин!
Ленин!
Ленин —
гэhэн нэрэ
галтан байнал
бомбоор тэhэржэ.

Эндэ би
түрэhэн үдэрэйнь байдал
шүлэгөөр сүршэн, сэнгээгүйб.—
Ленин—
дэлхэйн этигэл,
миниишье найдал,—
гэжэ магтанаб
хэмжээгүй.

РКП-гэй хизааргүй тэнгэри,
Табанхушуута одонуудынь магтан
дуулаагүй hаа, би—
поэт болохоо хатуужам.

Цэдэн Галсанов оршуулба.

Хоца НАМСАРАЕВ

АЛТАН БЭЕДЭ hҮГЭДЭНЭМ

Наран дээрэ хэды ехэ
Дүлэ гэрэл орьёлооб,
Тиимэ хүсэтэ хэды ехэ
Тэмсэлэй далай долгилооб!

Тэрээн шэнги гэрэлтэй
Эсэгэ Ленинэй hургаал,
Тэрээн шэнги долгитой
Эсэгэ Ленинэй тэмсэл.

Тэндэhээ хэды ехэ
Илалтын түүхэ ургааб,
Тэндэhээ хэды ехэ
Жаргалай үрэ мандааб!

Үльгэр жэшээ хэлэхэ
Үгэ хаанаhаа олдохоб,
Тоолон тэрэни хүсэхэ
Тоо хаанаhаа олдохоб.

Ильичын hургаhан эрдэм
Иимэ хурса гэрэлтэй,
Ильичын илаhан хүсэн
Иимэ эршэ долгитой.

Тиимэ эрдэмэй дүлэ
Манда мүнхөөр сасаргаа,
Тиимэ илалтын хүсэ
Манда мүнхөөр бадаргаа.

Гайхамшагта Ленинэй
Зүрхэн эндэ логшоно,
Унтаршагүй бэлигэй
Удха шанар хүгжэнэ.

Хорин табан жэлэйнгээ
Хубитай ойе тэмдэглэн.
Ашата багша Ленинэйнгээ
Алтан бэедэ hүгэдэнэм.

Үнинэй большевигууд, хүдэлмэришэд В. И. Ленинэй хүдэлмэрилдэг таhагые, квартирыень хараба

Эхэ оронойнмнай түб хотын Москвагай буурал сагаан Кремль! Манай партиие, мүн бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ эгээн түрүүлэн социалистическэ гүрэниие байгуулагшын — агууехэ Ленинэй нэрэтэй холбоотой юумэн эндэ олон. Владимир Ильич Ленинэй түрэhэнhөөнь хойшо 88 жэлэй ойн үдэртэй дашарамдуулагдаhан экскурси Кремлиин дурасхаалта газарнуудаар эдэ үдэрнүүдтэ хэгдэнэ.

В. И. Ленинэй хүдэлмэрилдэг кабинет, квартирыень зуу гаран үнинэй большевигүүд Кремльдэ орожо хараhан байна.

Владимир Ильичын хүдэлмэрилдэг кабинет соо ороходо: гурбан телефон, юрын нэгэ лагван, электрическэ лампа байна. Мүн эндэ электричествын унтараа hаань, (тэрэ сагта иимэ ушарнууд үзэгдэдэг байhан юм) носоохо өөхэн дэн бии. Тэдэнэй дэргэдэ Лениндэ ерэгшэдэй hууха нэгэ стол, арhан бүреэтэй дүрбэн кресло таатай зохидоор табяатай. Тиихэдэ В. И. Ленин өөрөө гүрэгдэhэн кресло соо hуудаг байhан юм.

Үнинэй большевигүүд Кремль соогуур үни удаан ябажа, Владимир Ильич Ленинэй кабинедүүдые хараhан, өөhэдынгөө дурасхаалнуудые бэшэhэн байна.

(ТАСС).

ВЛКСМ-эй XIII съезд

Эртэ урдын Кремль соо залуушуулай охин хаа хаанагүй сорьёлно! ВЛКСМ-эй XIII съездын заседаниинуудай забhарта комсомол, залуушуулай согтой хүхюун дуунуудай аялганууд зэдэлнэ. Арадай ажахын элдэб олон hалбаринуудта комсомолшуудай, бухы совет залуушуулай шэн зоригтойгоор ажаллажа байhан тухай комсомол, залуушуулай түлөөлэгшэд эндэ гурбадахи үдэрөө хөөрэлдэжэ байна. Делегадууд комсомольско организацинуудай хүдэлмэриин дутуу дунданууды элирүүлнэ, үшөө ашаглагдаагүй байhан арга боломжонуудые элирхэйлнэ, мүн манай ороной мүнөөнэй, ерээдүйн hаруул hайхан байдалые зохёохо хэрэгтэнь партидаа хайшан гээд эрхим hайнаар туhалха тухай хөөрэлдэнэ. Элдэб зоримгой үүсхэл хэшээл гаргаха, коммунизм байгуулгада эдэбхитэйгээр хабаадаха үргэн ехэ арга боломжо залуушуулдамнай бии бшуу.

Комсомолшууд, залуушуулай үүсхэл эдэбхи али болохоор дээшэлүүлхэ, тусхайлбал, союзна республикануудай комсомолой Центральна Комитедүүдые бүри ехэ эрхэтэй болгохо тухай ВЛКСМ-эй ЦК-гэй абажа байhан хэмжээнүүдые Грузиин ЛКСМ-эй ЦК-гэй секретарь **Э. А. Шеварднадзе** ехээр hайшааба. Республиканудай комсомольско организацинууд нютагайнгаа онсо өөрэ эрхэ байдалые мүнөө hураггүй hайнаар хараадаа абаха аргатай болоо. Мүн залуушуулай үмэнэ бидэнэй харюусалгын дээшэлhые, комсомольско хүдэлмэриин олон шухала асуудалнуудые өөhэдынгөө үзэмжөөр шиидхэжэ байдаг комсомольско комитедүүдэй бүри ехэ нэрэ хүндэтэй болжо байhые бидэнэр мэдэрнэбди гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ.

Манай Эхэ ороной бүхы арадуудтай хани барисаатай, орон бүхэнэй ажалшадта талархалтай байха үзэл сурталаар залуушуулые Грузиин комсомол саашадаашье эсэшэ сусашагүйгөөр хүмүүжүүлхэ гэжэ нүхэр Шеварднадзе мэдүүлбэ.

Сибириин Томск городой, областиин комсомолшуудай зүгhөө съездын делегадуудые Томскын политехническэ институдай студент **В. М. Кетов** амаршалаа. Урдань сүлэлгын газар байhан өөрынгөө нютагта угаа ехэ хубилалтын болоhон тухай, энэ хэрэгтэ Сибирьтэ мэргэжэлтэй кадрнуудые бэлэдхэдэг газар гэжэ тоологдодог болоhон Томск хотын залуушуулай ехэ үүргэ дүүргэhэн тухай нүхэр Кетов омогорхолтойгоор хөөрэжэ үгөө. Нүүрhэнэй трестнүүдэй хахадыень, Кузбассай нүүрhэнэй шахтанууд болон участогуудай 80 процентыень Томскын политехническэ институт дүүргэжэ гарагшад мүнөө хүтэлбэрилжэ байдаг юм. Сибириин, Алас Дурна зүгэй байгаалиин баялигуудые бэдэрэн шэнжэлжэ байдаг олонхи отрядууд городой дээдэ hургуулинуудай геолого-бэдэрэлгын факультедүүдые дүүргэжэ гарагшадhаа бүридүүлэгдэнхэй. Томскын институдуудые дүүргэhэн химигүүд, электригүүд, врачууд, барилгын инженернүүд мүн лэ шэн зоригтойгоор ажаллажа байдаг.

Эстониин комсомолшууд ондоо республикануудта ажаллажа байhан ахадүүнэртээ нэгэн зэргэдэ жаргаад, шэн зоригтойгоор ажаллажа байна гэжэ Эстониин ЛКСМ-эй ЦК-гэй секретарь нүхэр **В. И. Вяляс** хэлээ. Съездын нээгдэхэ үдэр хүрэтэр республикын залуу шахтёрнууд түсэбhөө гадуур 120 мянга гаран тонно сланец малтаа. Иимэ үрэ дүн түйлаха хэрэгтэ Украинын суута шахтёр Николай Мамайн үүсхэл ехэ туhатай байгаа. Транспортые электрификацилгые, электростанцинууд болон химическэ промышленностиин предприятинуудай барилгые залуушуулай зүгhөө шефтээ абаха гэhэн дурадхалые Эстониин комсомолой делегаци hайшаан дэмжэнэ. Эстониин комсомол теплоэлектростанцинуудые барилгада хэдэн зуун hайндуратаниие эльгээхэ гэжэ шиидээ, сланцева шэнэ шахтануудые барилгада хэдэ мянган эдир залуу хүбүүд, басагад комсомолой путёвкоор ошохо юм гээд үгэ хэлэгшэ мэдүүлээ.

Республикын залуушуулай, илангаяа hурагшадай дунда идеологическа хүдэлмэри бүри hайнаар ябуулха тухай асуудалда нүхэр Вяляс дэлгэрэнгыгээр тогтожо хэлэбэ.

Советскэ Союз дотор физкультура болон спортын угаа ехээр хүгжэжэ байhан тухай, спортивна түйлалтануудай талаар Советскэ Союзай дэлхэй дээрэ мүнөө түрүү hуури эзэлжэ байhан тухай СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи физкультура ба спортын хэрэгүүдые эрхилхэ комитедэй түрүүлэгшэ **Н. Н. Романов** хэлэhэн байна.

Гэхэтэй хамта, физкультура болон спортые хүгжөөхэ хэрэгтэ дутуунууд, шиидхэгдээгүй зорилгонуудшье олон. Эдэ дутуунуудые зайсуулха хэрэгтэ комсомольско организацинууд туhалха ёhотой гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ.

Залуушуулай ажал хэрэг тухай Сталинградска областиин комсомолой Палласовско райкомой секретарь **Н. А. Качарова** хөөрэбэ. МТС-үүдэй бүхы залуу механизаторнууд колхозуудай таряан ажалай бригадануудта ошоод, ленинскэ комсомолой 40 жэлэй ойн гүйсэхэ жэлые hайн ургаса абажа угтахын түлөө бүхы хаба шадалаа харуулан ажаллажа байна. Энэ хэрэгтэнь hургуулинуудай комсомольско организацинууд ехэ туhаламжа үзүүлнэ. Олонхи hургуулинуудта механизаторнуудай курса нээгдээ. Аха классай hурагшад трактористнуудай, комбайнернуудай, заhабарилагшадай мэргэжэлые hонирхон шудалжа байна. Гансахан «Победа» колхоздо дунда hургуули дүүргэhэн 120 шахуу залуушуул мүнөө жэлдэ хүдэлмэрилнэ гэжэ нүхэр Качарова хэлээ.

Мексикын коммунистическэ залуушуулай, демократическа залуушуулай бүхы хүдэлөөнэй зүгhөө Мексикын залуушуулай коммунистическэ союзай ЦК-гэй секретарь **Лионель Падилья** ВЛКСМ-эй XIII съездые амаршалаа.

Монгол, совет залуушуулай бата бэхи, эбдэршэгүй хани барисаан тухай Монголой революционно залуушуулай союзай ЦК-гэй нэгэдэхи секретарь **Н. Дангасурун** хэлэбэ. ВЛКСМ-эй XIII съездэдэ революционно залуушуулай союзай Центральна Комитедэй амаршалгые уншахадань, тэрэниень делегадууд угаа ехэ халуунаар угтаа.

Съездын делегадуудые, бүхы советскэ залуушуулые Голландиин бүхы залуушуулай союзай гүйсэдкомой гэшүүн **Мей Хонселаар Нордхольт** амаршалба.

Культурна байгуулалтада комсомолой ехэ үүргэ дүүргэдэг байhан тухай СССР-эй Культурын министр **Н. А. Михайлов** тогтожо хэлээ. Хүдөө нютагуудта соёл гэгээрэлэй хүдэлмэри саашадань hайжаруулха хэрэгтэнь министерстводэ комсомольско организацинуудай туhаламжа үзүүлхэ тухай, ленинскэ комсомолой 40 жэлэй ойдо hайнаар бэлэдхэхэ шухала байhан тухай нүхэр Михайлов саашань хэлээ.

Кузнецкэ металлургическа комбинадай булад хайлуулагшын туhалагша нүхэр **А. Ф. Храпов,** Молдавиин комсомолой ЦК-гэй секретарь **В. Г. Буга,** Ставропольско хизаарай Горячеводско hургуулиин арбадахи классай hурагша **Т. Добровольская,** РСФСР-эй Гэгээрэлэй министр **Е. И. Афанасенко** гэгшэд апрелиин 17-ной үглөөнэй заседани дээрэ мүн лэ үгэ хэлэhэн байна.

Норвегиин залуушуулай коммунистическэ союзай ЦК-гэй түрүүлэгшэ **Пер Свендсен,** Польшын социалистическэ залуушуулай союзай ЦК-гэй нэгэдэхи секретарь **Мариан Ренке,** Румыниин ажалша залуушуулай союзай ЦК-гэй секретарь **Вирджил Трофин,** Уругвайн залуушуулай коммунистическэ союзай ЦК-гэй секретарь **Вальтер Сансевьеро** ВЛКСМ-эй XIII съездэдэ өөhэдынгөө оронуудай залуушуулай зүгhөө ахадүүгэй амаршалга хүргөө.

Комсомольско, партийна, олониитын организацинуудай зүгhөө съездын нэрэ дээрэ амаршалгын телеграммануд үдэр бүри ороно. Мянга гаран иимэ телеграмма абтаад байна.

Советскэ эрдэм ухаанай хүдэлмэрилэгшэдэй зүгhөө СССР-эй Наукануудай академиин президент академик **А. Н. Несмеянов** съездэдэ халуун амаршалга хүргөө. Эрдэмтэд, инженернүүд, мастернууд, хүдэлмэришэд, агрономууд болон колхозниигуудай хамтаараа хэhэн зохёон байгуулхы ажал хүдэлмэриин үрэ дүн бологшо манай эсэгэ ороной эрдэм ухаанай гайхамшагта түйлалтанууд тухай президент хэлээ. Социалистическэ Эхэ оронойнгоо аша туhын тулада саашадаа бүри ехэ зоригжолтойгоор ажаллажа, шэнэ амжалта түйлахыень нүхэр Несмеянов залуушуулда хүсэбэ.

— Хэдэн олон мянган комсомолшууд түрэл партиингаа уряада халуунаар харюусан, манай Сибириин барилгануудта хүдэлхэеэ ерэhэн байна,—гэжэ комсомолой Омскын горкомой секретарь **В. А. Карпенко** хэлэбэ.— Европодохи эгээн томо, нефть болбосоруулдаг заводые, электровозуудай ябадаг түмэр замуудые барилсахын тулада гансахан Омскдо зургаа мянга шахуу залуу патриодууд ерэhэн байна. Эрхим хүбүүд, басагадые эльгээhэнэйнь түлөө Башкириин, Москвагай, Ростовско, Белгородско, Куйбышевска областьнуудай комсомольско организацинуудта нүхэр Карпенко баясхалан хүргөө. Гэр байра барилгада, городоо болбосон гоё түхэлтэй болголгодо Омскын комсомолшууд, залуушуулай эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байhан тухай нүхэр Карпенко дэлгэрэнгыгээр хэлээ.

СССР-эй уран зохёолшодой союзай правлениин секретарь **А. А. Сурков** үгэ хэлэхэдээ, уран зохёолой болон искусствын хэрэг тушаа съездын делегадуудай хэhэн шүүмжэлэлнүүдые зүбтэйдэ тоолобо. Залуу зохёолшодой урган гараха хэрэгтэ аха наhанай уран зохёолшодой анхаралаа ехээр табидаг болохо шухала байhан тухай нүхэр Сурков гол түлэб хэлэбэ.

Советскэ Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй сэрэгшэдэй зүгhөө Советскэ Союзай Герой хоёр дахин болоhон **А. П. Шилин** съездэ амаршалга хүргөө. Бидэнэй сэрэгэй залуушуулые саашадаа эсэшэ сусашагүйгөөр политическэ хүмүүжүүлхэ, дайшалхы техникэ буу зэбсэгүүдые оролдосотойгоор шудалха, эмхи журамаа улам hайжаруулха байнабди. Газар дээрэ агаарта, далай, океануудта үдэр hүнигүй hэргэг хёрхо байжа, советскэ арадайнгаа амгалан ажалые батаар сахихабди гэжэ тэрэ мэдүүлээ.

Советскэ Союзай баатарлиг дарта Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй хүндэлэлдэ зорюулан ВЛКСМ-эй ЦК-гэй секретарь **В. Е. Семичастный** үгэ хэлээр делегадууд бултадаа «Ура» хашхаралдан, альгаа ташажа, советскэ сэрэгшэдые хүндэлөө.

Туркмениин ЛКСМ-эй секретарь **Х. Ширмамедов,** Армениин комсомолой ЦК-гэй секретарь **С. Б. Бадасарян,** Киргизиин ЛКСМ-эй секретарь **Б. Рыспаев** съезд дээрэ үгэ хэлэбэ.

Хилын саанаhаа ерэhэн залуушуулай организацинуудай олон түлөөлэгшэд съездые халуунаар амаршалба.

Апрелиин 18-да съезд хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлхэ.

***

ВЛКСМ-эй ЦК-гэй, Центральна шалгалтын комиссиин тоосоо элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгэ комсомолой XIII съездын апрелиин 18-най үглөөнэй заседани дээрэ үргэлжэлүүлэгдэбэ.

Нүхэд **А. Б. Аристов, Л. И. Брежнев, Н. Г. Игнатов, А. И. Кириченко, Ф. Р. Козлов, А. И. Микоян, Н. А. Мухитдинов, М. А. Суслов, Н. С. Хрущев, Н. М. Шверник** болон **А. Н. Косыгинай** президиумдэ ерэжэ hуухада, делегадууд, айлшад нэрьемэ удаан альга ташалгаар угтаа.

Ленинградай Кировскэ заводой фрезеровщик **В. Гаврилов,** Черкасска областиин «Коммунар» колхозой звеньевой, Социалистическэ Ажалай Герой **А. Ильченко,** Смоленскэ областиин Касплянска районой «Правда» колхозой түрүүлэгшэ **А. Рассказов** үгэ хэлээ.

КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр **Н. С. Хрущев** делегадууд болон айлшадай зүгhөө халуунаар угтагдажа съезд дээрэ дэлгэрэнгы үгэ хэлээ.

ВЛКСМ-эй ЦК-гэй секретарь **А. Н. Шелепинэй** түгэсхэлэй үгэ хэлэhэнэй hүүлээр, съезд нэгэн дуугаар тогтоол баталан абаа. ВЛКСМ-эй Центральна Комитедэй политическэ хараа шугамые зүб гэжэ тоолоhон, ажал-ябуулгыень hайшааhан байна.

ВЛКСМ-эй ЦК-гэй тоосоото элидхэл тушаа резолюци, ВЛКСМ-эй Уставта зарим хубилалта оруулха тухай тогтоол, ВЛКСМ-эй Центральна шалгалтын комиссиин тоосоото элидхэл тушаа тогтоол нэгэн дуугаар баталан абтаа.

Апрелиин 18-най түгэсхэлэй заседани дээрэ гадаадын оронуудай залуушуулай организацинуудай олон түлөөлэгшэд съездые халуунаар амаршалаа.

Удаань съезд ВЛКСМ-эй Центральна Комитедые, Центральна шалгалтын комиссиие hунгаа. Ажалдаа шалгараhан, шадамар ажал хидхэгшэд байhан олон залуу нүхэд комсомолой хүтэлбэрилхы органуудта hунгагдаа. Тиихэдэ Центральна Комитедэй зэргэhээ олон нүхэд партийна, ажахын, гүрэнэй хүдэлмэридэ ошохо болоhон байна.

ВЛКСМ-эй ЦК-гэй секретарь **В. Е. Семичастный** делегадууда хандан үгэ хэлээ.

Советскэ залуушуулые коммунистическээр хүмүүжүүлхэ талаар олон удаан жэлдэ hайнаар хүдэлмэрилhэнэйнь түлөө нүхэд А. Н. Шелепиндэ, Н. А. Михайловта съездэй зүгhөө баясхалан хүргэхэ, тэдэниие залуушуулай Бүхэсоюзна Ленинскэ коммунистическэ союзай хүндэтэ гэшүүдээр hунгаха, ВЛКСМ-эй ЦК-гэй Хүндэлэлэй дэбтэртэ бэшэхэ гэжэ съездын президиумэй даалгабаряар нүхэр Семичастный дурадхаба. Энэ дурадхалыень съезд нэгэн дуугаар hайшаан батална. ВЛКСМ-эй хүндэтэ гэшүүд А. Н. Шелепин, Н. А. Михайлов хар[illegible]гай үгэнүүдые хэлээ.

ВЛКСМ-эй 40 жэлэй ойдо бэлэдхэлтэй дашарамдуулан, Советскэ Союзай бухы комсомолшуудай, эдир залуу хүбүүд, басагадта хандаhан Хандалга съездын делегадууд баталан абаа.

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедтэ амаршалгын бэшэг ВЛКСМ-эй XIII съезд ехэ дэбжэлтэтэйгээр баталан абаhан байна.

Зүбшэхэ зүйл дүүрэжэ, ВЛКСМ-эй XIII съезд хаагдаhан дээрэ [illegible]носхогдобо. Кремлиин Ехэ ордоной заседаниинуудай зал соо партиин гимн «Интернационалай» аялга зэдэлнэ. Ленинскэ комсомолые шэнэ түүхэтэ илалтанууд тээшэ залуулан ударидагша Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин хүндэлэлдэ зорюулагдан, нэрьемэ альга ташалганууд дахин дахин болоо.

(ТАСС).

Улан-Үдэ
Ленинэй үйлсын № 26
„Бурят-Монголой ҮНЭН“

УНШАГШАДАЙ АСУУДАЛ, ДУРАДХАЛНУУД

Манай харюу

Шажан гээшэ юуб?

Шажан гэдэг юуб? гэжэ асууһан Мухаршэбэрэй аймагай «Үнэн» колхозой гэшүүн Ц. Бадмаев, аймагай бэлэдхэлэй конторын хүдэлмэришэн Ц. Зандраев гэгшэдэй асуудалда харюу толилхомнай.

...гээшэ юрэ бусын, хии юумэндэ этигэдэг, бишэрэн ...ябадал мүн. Байгаалиин ...жама ёһые мэдэхэгүй ... тэрээнние тайлбарил- ...эрдэм ухаа гүнзэгыгөөр ...гүй хүнүүд ядаха ша- ..., үбдэхэ зобоходоо, айха ...дөө элдэб эсын (бур- ...дхэр, эди шэди, буян, ...һэ һүлдэ гэхэ мэтэ). юрэ ...юумэнүүд бии гэжэ сэдьхээд, ...ээ абаруулха, туһалуулха ...зальбардаг, һүгэдэдэг боло- ...хэтэй юм. Лама, бурхан, ...тэнгэридэ мүргэхэ, һүгэдэхэ ...олон янзын заншал, гурим ...араалан бии болоһон байгаа. ...гурим, заншалнуудые хамта ...шажан гэжэ нэрлэдэг.

...анһаа байтагай, тэрэнэй гу- ...римынь олон янзын байдаг. ...дунгангууд тиимэ байгаа. ...ээ гадна, шажанай ёһо гу- ...ай хубилхатай хамта баһал ...садаг юм. Зарим шажа- ...ехэ ехэ һүмэ хиид тодходог, ...ёһо гурим тогтоодог, үргэл ...хүүлдэг. Жэшээлхэдэ, оро- ...рковь, буддын шажантанай ...дугангууд тиимэ байна. ...ь, дацангууд соогуур алта, ...гоёожо бүтээгдэһэн элдэб ...шуул, богдонорой хүрэг, зура- ...побяатай, дэлгээтэй байдаг. ...зура баптистнуудай шажа- ...баад үзэбэл, тиимэ һарха ...гүхеэрэлгэ, хүрэг, зураг бай- ...Тэдэнэр бурханай ямаршье ...ураг хэрэглэнгүй, гэр гэртээ, ...рэн мүргэл хэдэг заншал- ...

...талаараа, ёһо гуримаараа ...гаатай байбашье, хамаг ...ай гол удхань нэгэл юм. За- ...нууд бурхан бии гэжэ һа- наад, тэрээндээ этигэдэг, һүгэдэдэг, энэ наһандам зол хуби олгыш, үхэһэн хойном амар жаргал үршөөгыш гэжэ зальбардаг. Иимэ мухар һүзэг эртэ балар сагһаа эхи абаад, удаа дараалан, хүн түрэлтэнэй бүлгэмэй хүгжэлтэтэй холбоотойгоор тараһан байна. **«Ямаршье шажан хадаа хүнүүдые ходо мэдээлэн зонхилжо байдаг гадныг хүсые толгой соогоо оруулаад, байгаалиин хүсые хии хооһон юумэнэй хүсэн гэжэ ойлгоһон бишэрэл болоно»** гэжэ Ф. Энгельс «Анти-Дюринг» соогоо бэшэнхэй.

Шажан хадаа урда, хойто наһан бии юм гэжэ номнодог. Бодото дээрээ оршодог, үнэнтэ дэлхэй юртэмсын хажуугаар, элдэб бурхан, сахюусан, эрлэг, сабдагуудай хии хооһон юртэмсэ; газар дэлхэй дээрэхи ажабайдалай хажуугаар—сухабаадиин орон гү, али арба найман аюус тама гэжэ байдаг гэхэ мэтээр номнодог юм.

Ямаршье шажан шүтэлгые мухар һүзэг гэхэһээ ондоогоор нэрлэхын аргагүй. Ямаршье бурханда, хайшаншье гэжэ мүргөө һаа, ямаршье үрэ гарадаггүй, гарахагүй байһаниинь элитэ.

Мүнөө алибаа шажан мүргэл хадаа һүзэгтэнэй тээлмэрдэн төөрилгэ, тэдэниие шажан эрхилэгшэдэй мэхэлэн мунхаруулһан ябадал болоно. Мүн баһа шажан гээшэ капиталис оронуудтахи дарлан мүлжэдэг ангинуудай зүгһөө үргэн олон ажалшадые хууран мунхаруулдаг, мүлжэхэ дарлахадань туһалдаг арга болоно.

«Религиозное сектантство и его сущность» гэжэ номһоо абажа, бурядшалан найруулагдаба.

Сэлэнгын хүсэ хэрэглээ

Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн Д. Галсанов Сэлэнгэ мүрэнэй хүсэн саашадаа хайшан гэжэ хэрэглэгдэхэб гэһэн асуудал манай редакцида эльгээбэ.

Энэ асуудалда нүхэр Б. Буянтуев харюусахань.

...гэ мүрэн Байгал далайн ...хэ һалаань юм. Энэ мүрэн ...илометр утатай. Тэрэнэй 419 ...етрынь СССР-эй газар дээ- ...урадаг. Сэлэнгэ эхинһээ адаг- ...рэтэр 940 метр, совет-монго- ...илэһээ адагтаа хүрэтэр 140 ...шоо уруудажа урдана. Уһа- ... хүсэнэй талаар Кама, ...мүрэнүүдһээ үлүү байна.

...эжэлтэдэй шэнжэлһэнэй Сэлэнгэ мүрэндэ, тэрэнэй һа- ...ага (Хёлго, Сүхэ, Зэдэ, Хим- ...он бусад) хэдэ хэдэн томо ...электростанци барижа боло- Сэлэнгэ мүрэн дээрэ Киба- ...осхон шадар (Хёлго мүрэнэй ...аг газарһаа тээ доогуур) то- ...ын гидроэлектростанци ба- ... Шэнжэлгэ хэдэг эмхинүүд ... тэндэ гидроэлектростанци ...бариха арга бэдэржэ бай- ...0 он болотор хүдэлмэринь ...дэхэ, тэрээнэй һүүлдэ ГЭС- ...лга эхилжэ болохо юм.

...гэ мүрэн дээрэ ехэ ГЭС ба- ...манай республикын арадай ... угаа ехэ удхашанартай ...һэн. Тиимэ электростанци ...һаа, алюминиин, химическэ, ...малтамалнуудай үйлэдбэри ...жэ болохо, мүн карбидакаль- ...тен, хэмэл каучук, шэнгэн ..., пластмасс, спирт болон бу- ...үйлэдбэрилжэ болохо байна. ...Монголой АССР-эй, Читын ...ын байгаалиин баялиг—шу- ...рһэн (хүриншье), үнгэтэ бо- ...лаг металл, силлиманит, из- ...хэ мэтэ, мүн модон иимэ ...ерийн түүхэй эдынь боложо үгэхэ. Сэлэнгэ мүрэнние зубшажа Бурят-Монголой хүдөө ажахын гол районууд байдаг. Тиимэ хадаа эндэ арадай хэрэглэлэй эд бараа бүтээн гаргадаг промышленность үргэнөөр хүгжөөгдэхэ зэргэтэй.

Сэлэнгэ мүрэнэй уһанай хүсые шэнжэлхэ хүдэлмэри юундэ унжагайрааб гэхэдэ, энэ мүрэн шадар зайн гал ехээр хэрэглэхэ үйлэдбэри байгаагүй юм.

Энэ мүрэн дээрэ гидростанци барихада, химда сэнтэй зайн гал абтаха, энээнһээ уламжалан индустриин ехэ район эндэ байгуулагдаха, мүн газараа нэлэнхы дээрэнь уһалха арга боломжо нээгдэхэ байна. Тэрээнһээ гадна, Сэлэнгэмнай уһан замай ехэ мүрэн боложо үгэхэ.

Сэлэнгэ мүрэндэхи гидроэлектростанциин барилга Ангарай ГЭС-эй барилгатай холбоотой байха. Юундэб гэхэдэ, Байгал далайн уһанай 75 процентнь Сэлэнгэһээ ородог бшуу. Сэлэнгын уһанай хаагдахада. Ангарта ородог уһан жэгдэрхэ жэщээтэй болоно. Сэлэнгые хаахада, оромгүй ехэ (47 куб. километр шахуу) уһан тогтохо байна.

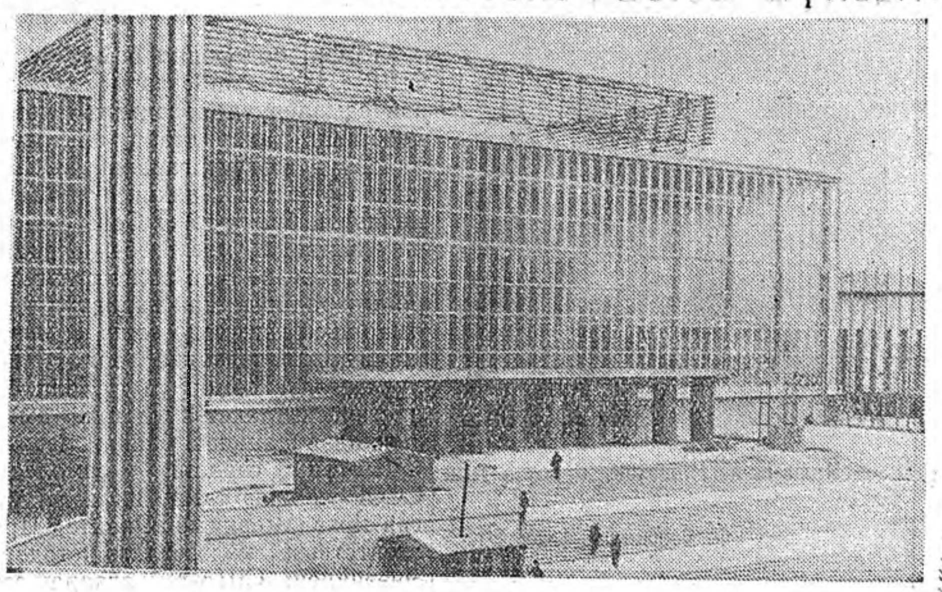
Сэлэнгэ мүрэнэй уһан хаагдахадаа хэдэн газараар халижа, һуурин газарнуудые, промышленна, харгы замай барилгануудые түрихэ болоно. Гэбэшье, Сэлэнгэ мүрэнэй хүсые хэрэглэхэ асуудал шиидхэхэдэ энэ гарзын тон түргэн харюулагдахань лабтай.

Б. Буянтуев, байгаалиин баялигые шэнжэлхэ эрдэмэй кандидат.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Сэлэнгэ мүрэн. Л. Хайдуровай фото.

Советскэ Союз Бүхэдэлхэйн выставкэ дээрэ

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Брюссельдэ болохо бүхэдэлхэйн выставкэдэ Советскэ Союзай павильон. **ТАСС-эй фотохронико.**

Брюссель городто һаяхан нээгдэһэн Бүхэдэлхэйн выставкын дэргэдэхи Советскэ павильон тухай, тэндэ табигдаһан экспонадууд тухай асуужа, манай редакцида хэдэн уншагшад хандаһан байна.

Асуудал: Советскэ павильон хайшаагаар баригдааб?

Харюу: Выставкын хэдэн арбаад барилгын дунда Советскэ павильон гоё һайханаараа, уран наринаараа хамагһаа һонирхолтой, хамагһаа ехэ байна. Нацануудай хаалгаар орожо, выставкын талмай дээрэ гарахада, булад алюмини шэл гурбаар 150 метр утатай, 72 метр үргэнтэй, 22 метр үндэртэй тэбхэр байшан ялабхин харагдаха. Армаг болон шэл ханануудынь 8 плар булад бахана тулгатай. Павильон соохи бүхы юумын алишье тээһээ харагдахаар бодомжолон, залнууд, гэшхүүрнүүдынь тааруулагданхай. Байшангай зүг зубхис бүхэнһөө наранай гэрэл нэбтэрэн орохоор.

Советскэ Союзай Гүрэнэй герб 9 метрын хэмжээтэйгээр бүтээгдэжэ, Байшангай үүдэн дээрэ хадагдаа. Гол залай тэг дундань Владимир Ильич Ленинэй монумент (М. Манизерэй скульптура), «Москва» гэһэн панно (уран зурааша А. Гончаровой зураг) табигдаба.

Асуудал: Павильон дотор залнуудһаа ондоо үшөө юун бииб?

Харюу: 300 хүнэй хооллохо ресторан, 950 хүнэй һууритай кинотеатр нээгдээ. Үшөөшье ондоо таһагууд бии.

Асуудал: Энэ выставкэ дээрэ Советскэ Союз гол түлэб юу харуулхаб?

Харюу: Павильон дотор 18 таһаг бии. Тэдээн соо Советскэ Союзай гүрэнэй, ниитын байгууламжа, промышленность, хүдөө ажахы, транспорт, барилга, арадай гэгээрэл, элүүрые сахилга, искусство, амаралта, спорт, культура, радио, телевидени, атомай хүсые амгалан хэрэгтэ ашаглалга гэхэ мэтэ харуулагдана.

Шэнэ түхэлэй самолёдуудай — «ТУ-104», «ИЛ-18», «АН-10». гэдэг агаарай корабльнуудай, вертолёдуудай модельнүүд табигдаа.

Центральна зал соо түрүүшын хэмэл одонуудай модельнүүд табигданхай.

«Правдын» апрелиин 17-ной номерто толилогдоһон Д. Рыжковой статьяһаа абтаа.

Энээгүүр автобус ябуулыт

Манай Үльдэргын сомоной «Коммунизм», «Победа» колхозууд тракт харгы дээрэ — Хориин Булаг, Яруунын Тайлууд тосхонуудай хоорондо, Үдэ голой урда, хойто бэеэр һуурижанхай юм. Манай эндэһээ аймагай центр гү, али город орохо гэһэн хүн Тайлууд гү, али Булаг ошожо, автобус хүлеэжэ һууха баатай болодог. Харин манай энээгүүр почтын машина ябадаг болобошье, пассажирнуудые абадаггүй, тиигээдшье үбэлэй хүйтэндэ һууxын аргагүй байдаг.

Манай энээгүүр автобус тойруулбал, оройдоо час тухай саг үнгэрхэ гү, али хори шахуу километр үлүү ябаха болоно. Харин тиихэдэ Булаг тосхонһоо гараһан автобус Тайлууд хүрэтэр хии талаар гүйлгэжэл байдаг аша. Хэрбээ Үльдэргын «Коммунизм», Эгэтын «Победа» колхозоор автобусой тойродог болоо һаа, ажалшадта али тухай туһатай байха байгааб. Заримдаа харгын машинын дайралдаагүй һаа ябагадажа, албан хэрэгээр аймаг гү, али бэшэшье тээшээ ошоходоо үдэр хоногоо хиидэ гээхэ ушар үзэгдэдэг.

Республикымнай Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи автомобильна харгы замай Управлениин начальник нүхэр Ф. Н. Безызвестных Яруунада хүдэлжэ байһанаа ошоһон, эндэхи байдал һайса мэдэхэ хүн хадаа бидэнээ мартангүй, манайнгаа энээгүүр автобус ябуулдаг болгохые оролдохо, энэ асуудал һаяар шиидхэхэ бээ гэжэ найдагдана.

Б. Дамдинов, *Яруунын аймагай Үльдэргын сомоной Соведэй түрүүлэгшэ, аймсоведэй депутат.*

Манай словарь

ЛИТЕРАТУРНА ХЭЛЭНДЭ ОРОЖО БОЛОМООР НЮТАГ ҮГЭНҮҮД:

Азайраг—шиираг шамбай (эрэ) хүн (Баргажанда хэлсэдэг).

Бартаа—буртаг, шэдхэ шэрэнгитэй газар (Тори, Зэдэ, Закаменда хэлсэдэг).

Бортого—бишыхан модон хүнэг (Закаменда хэлсэдэг). Хориин нютаг хэлэндэ **тодхуур** гэжэ нэрлэнэ.

Бэсэгэн—бага хүбүүн гү, али басагые Баргажанда, Эхирит-Булгадта тиигэжэ нэрлэдэг.

Зүрэ—эмэ гүрөөһэн (Сэлэнгэһээ баруулжаа хэлсэдэг). Хориин нютаг хэлэндэ **хуурай** гэжэ нэрлэдэг.

Хабхарха—(хабхара аха)—дүрбэдэхи ахаяа Баргажанда тиигэжэ нэрлэдэг.

Шабшарха (шабшара аха)— табадахи ахаяа Баргажанда тиигэжэ нэрлэдэг.

ЛИТЕРАТУРНА ХЭЛЭНДЭ ОРОНХОЙ ААД, ЗАРИМ ГАЗАРТА ХҮСЭД ОЙЛГОГДОХО БОЛООДҮЙ ҮГЭНҮҮД:

Баримта—юумые тодоруулха, эли тодо, үнэншэхөөр болгохо гэршэ жэшээ (**«основание, доказательство, довод, аргумент»**). Далайн хойто бэеын зарим аймагуудта үхибүү ороихо мансые **баримта** гэжэ нэрлэдэг байна.

Зэбүүрхэл—юумэндэ ехээр дураа гутаха, үзэн харан ядахые хэлэдэг, (**«ненависть, отвращение, омерзение, негодование»**).

Мүндэлхэ—ехэ вождиин түрэһые, революциин болоһые хүндэлжэ хэлэхэдээ хэрэглэдэг үгэ (**«рождаться»**).

Нангин—арюун, һайхан, хүндэтэй юумые хэлэдэг (**«священный»**).

Согсолхо—дүн гаргаха, хамтадхаха гэһэн удхатай (**«обобщать, подытаживать, резюмировать»**).

Тобшолол—юумые шэнжэлжэ үзөөд, тэрээн тушаа гол һанамжаяа тобшохоноор хэлэхэ гү, али бэшэхэ (**«резюме, вывод»**).

Томилхо—тушаалда оруулха, түлөөлэгшэ болгохо, даалтабари үгөөд эльгээхэ гэхэ мэтэ (**«назначать, отправлять куда-либо с поручением»**).

Элүүрые хамгаалгын үргалта

1913 ондо Росси дотор эхэнэрнүүд, үхибүүдэй миил 9 консультаци бии байһан юм. Тэдэнэй тоо 1949 ондо 6416 болоод байгаа.

1950 ондо Советскэ Союз соо арадай элүүрые сахиха хэрэгтэ хабаададаг хүнүүдэй—элдэб мэргэжэлтэй медицинын хүдэлмэрилэгшэдэй тоо 2 миллион 51 мянга байһан аад, 1955 ондо 2 миллион 627 мянга болоо һэн. 1956 оной үеэр СССР-тэ 956 мянган үхибүүдэй байха ясли, 1955 ондо 1713 мянган үхибүүдэй байха сад нээгдэнхэй байгаа. 1960 он хүрэтэр табадахи табанжэлэйхиһээ 2,4 дахин олон тоотой ясли, үхибүүдэй садууд баригдаха гэжэ хараалагдаад, нилээд ехэ юумэн хэгдэжэ байна.

1913 ондо Россида оройдоо 56 санатори байһан юм. Харин 1955 оной байдалаар абажа хэлэбэл, СССР-тэмнай элдэб түхэлэй 3873 санатори, амаралтын гэрнүүд нэгэн доро 471 мянган хүниие амаруулдаг болоһон байгаа. КПСС-эй XX съездын түүхэтэ шиидхэбэриин үндэһөөр, 1960 он болотор санаторинуудта хүнэй амарха һуури 10 процентээр, амаралтын гэрнүүдтэ—13 процентээр нэмэхэ.

Манай ороной 6 миллион тухай үхибүүд зундаа пионернүүдэй лагерьта, санаторидо, аяншалгын базануудта амардаг.

Табадахи табанжэлэй туршада СССР дотор 16,3 миллион хүн нэмэһэн байна. Энэнь Даниин, Норвегиин, Финляндиин, Швейцариин бүхы зонтой адли болоно. 1955 ондо 1 мянган хүн бүриин 17,2 үхибүүн түрэһэн юм.

Элүүрые сахилгын ехээр хүгжэһэн, ажалшадай байдалай улам һайжарһантай дашарамдан, хүнэй үхэлгэ манай орон соо 1940 онойхиһоо 2,2 дахин, 1913 онойхиһоо 3,6 дахин хорөө.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улан-Удын нарайлалгын гэртэ. Врач М. А. Башанова (дундахинь) һая гараһан үхибүү үзэжэ байна. **А. Сольворовэй** фото.

БАЙГАЛЬАА УРДУУР БАЙҺАН ТУРА ГОРОДУУД ТУШАА

Бурят-Монголой багшанарай институдай 1-дэхи курсын студент Б. Халзанов урдань Байгалһаа урдуурхи дайдада тура город байһан юм гү, али тэндэхи хүн зон ходо нүүжэ ябадаг байгаа гү гэһэн асуудалаар манай редакцида хандаба.

Энэ асуудалда Ленинградай эрдэмтэ А. Виноградов харюусахань.

Совет, монгол эрдэмтэдэй һүүлэй үеын шэнжэлэл дээрэһээ харахада, Монголой Арадай Республикын мүнөө эзэлжэ байгаа газар дээрэ үни холоһоо хойшо ажаһууһан хүн зон имагтал нүүдэл байдалтай байгаа ха гэһэн хуушанай һанал бодолой хуурмаг, буруу байһаниинь тодорно. 1956 оной хугасаада 240 хэрэм, тосхон, һуурин, тура город газар дороһоо малтажа гаргагдаһан байгаа. Гэбэшье, энэ асуудалые хойшолонгүй шиидхэхын тулада Түб Азиин зүүн хойто хизаарые үшөөл шэнжэлэн үзэхэ хэрэгтэй байба. 1957 ондо Танна-Тувада ябуулагдаһан шэнжэлэлэй хүдэлмэриин, мүн эли тодо элдэб мэдээнэй ёһоор, дээдэ Енисейн эхи һалаа багта хуушан сагай бүхэлэгдэмэл хэрэмүүдэй олдоһые бага баримта гэхын баһал аргагүй. Тэрэнһээ гадна, Элегаста мүрэнэй эхин багта кидань үе галабай (эпохын) нилээд нэлэнхы город олдоһон, шэнжэлэгдэһэн, тиихэдэ Танна-Олыһоо хойшо уйгур болон кидань угсаатанай хэдэн хэрэм, тура город мүн лэ олоор олдоһон байна. Гар уралал, аралжаа наймаа, газар тариалангай ажал эрхилдэг тэрэ сагай хүн зоной һуурин байдалтай байһые Бурят-Монголой АССР-тэ олдоһон Доодо Иволгын тура город бүри батаар гэршэлжэ үгэдэг гээшэ.

Гэхын дашарамда, Читын областиин урда хизаарай уужам тала дайдаар һуурин байдалтай хүн зоной байһан, байгаагүйнь балайшье элирээгүй туладань, энэ асуудалые эхи тухандань хүрэтэр шиидхэхээр шэнжэлэлэй хүдэлмэри ябуулхаяа СССР-эй Наукануудай академиһээ мэргэжэлтэдэй экспедици Түб Азиин зүүн хойто хизаар хүдар эльгээгдэһэн байгаа.

Экспедициие хүтэлбэрилэгшэ, СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент Сергей Владимирович Киселев үзэһэн, хараһанаа улам саашань дэлбэлэн гүнзэгырүүлжэ, Ленинградай түүхэшэ, этнограф, археолог эрдэмтэдэй суглаан дээрэ иигэжэ элидхээ бэлэй:

— 1957 ондо олдоһон эгээл ехэ хуушанай тура город гэхэдэ, Мациевска станци Абагайтын харуул (мүнөө рудник) хоёрой хоорондо, һөөгтэй горхоной эрьедэ оршоһон эртэ урда сагта түхэреэлжэ баригдаһан тура город болоно. Тэндэ олдоһон элдэб янзын шабараар хэһэн эдлэл дээрэһээ тухайлбарилхада, тэрэ город хэрэмтээ XI—XII зуунжэлэй үедэ байһан гэжэ багсаахаар.

Саашадань эрдэмтэ Киселев иигэжэ хэлээ һэн: —Манай экспедициин Монголдо, Тувада, Читын областьдо хэһэн ажалай ашаар, монгол угсаатанай гүрэн Чингис хаанай байгуулаагүй байхада, Түб Азиин зүүн хойто хярхагта тура город бариха, аралжаа наймаа, газар тариалан эрхилхэ, гар уралал хүгжөөхэ хэрэг угаа һайнаар ябажа байгаа ха гэжэ баталхаар болоно ха юм. Гэхын хажуугаар, Чингис хаанай үри һадаһанай зонхилжо байһан сагташье тура город бодхоохо хүдэлмэри баһал хэгдэдэг байһан гэжэ шэнжэлэгдээ. Энэнь юун дээрэһээ элирхэ байнаб гэхэ болоо һаа, Читын областиин Бэрхын районой Таһархай һууринай хажууда, Үлирэнгэ голой зүүн бэедэ олдоһон хуушанай Хирхирын тура город арсаха, буруушааха аргагүй бата баримта болоно. Эбдэрхэй, һандархай энэ городой эзэлһэн талмайнь—450 гектар. Тэрэ городой үлэгдэл соо зонхилогшо түшэмэдэй үндэр ганжартай ордон, хажуугаарнь хэдэн олон тоото городой хүн зоной болон ахамад сайдай байра балгаһан байгаа. Тэндэ суглуулжа абаһан амһартын үлэгдэл, хирпиисэ, шэрэм тогооной түүрхэй түгдэрхэй бултадаа Чингис хаантанай түб хото гэгдэһэн Каракорумда олдоһон юумэнүүдтэй яг адли байгаа бшуу, Тиихэдэнь Хирхирын тура городые Зүүн-Хойто Монголой түб хотонь байгаа гэжэл тухайлха хэрэгтэй болошоно. Эли болоһон элдэб мэдээнэй ёһоор, энэ город Чингис хаанай дүтын түрэл болохо Исункэ гэдэгэй лагшан һуурин байлтай гэжэ һанамаар.

Тэрэл Читын областиин Бооржын райондо, Хуандай һууринай хажууда газар малтахада, XIV зуунжэлэй үедэ ажаһууһан монгол ахамадай байшан балгаһан олоор олдоо. 1957 ондо тэндэхи үндэр гүбөө урбуулжа малтаад байхада, 2500 дүрбэлжэн метр талмай эзэлһэн, уран нарин хитад дархашуулай бодхооһон түхэлтэй ордоной үлэгдэл олдоо һэн. Тэрэ ордон соо айхабтар ехэ аванзал, олон баганатай дундахи гэрэйнь зал 130 дүрбэлжэн метр талмай эзэлэнхэй, ара таладань үргэлжөөр баригдаһан байрын гэриүүд байба. Ордоной гоёолто, шэмэлтэ гээшэнь гайхалтай. Бээжэнэй Гугун һүмынхидэл адли мрамор, гранит шулуугаар хэһэн хэдэн луу, ураар хэһэн угалза гэхэ мэтэ олиггүй олон.

Өөрынгөө элидхэлэй эсэстэ эрдэмтэ Киселев иигэжэ нэмээ һэн:

— XIII—XIV зуунжэлэй Хуандайн ордон, Хирхирын тура город болон урдахи зуун жэлнүүдтэнь байһан һөөгтэйн тура город—бултадаа юу харуулнаб гэхэдэ, үни холоһоо хойшо Түб Азиин зүүн хойто хизаарта тура городууд байгаагүй, хүн зониинь имагтал нүүдэл байдалтай байгаа гэлэй гэдэг хуушанай бодолые хойшолонгүй буруу һүргэхынгөө хажуугаар, тиихэдэ монгол угсаатан түбхинэнги, һуурин байдалтай, тура городуудые баридаг байһыень баталжа үгэнэ.

А. Виноградов.

Элдэб һонин

Табан хушуута одомнай

(Бурят-Монгол арадай дуун)

Табан хушуута одомнай
Дүлэ татан сасарна,
Табан түбиие гэрэлтүүлжэ,
Коммунизмда зориё.

Арад бидэниие хүтэлэгшэ
Агуу мэргэн Ленин лэ,
Амжалта ехээр туйлажа,
Коммунизмда зориё.

Насоосоор сабшалан уһалагдана

Бичурын аймагай партиин XIX съездын нэрэмжэтэ колхоз уһа бүлэжэ гаргаха станци худалдан абаад, хүдэлгэжэ эхилээ. Колхозой гэшүүд энэ станцяараа сабшалангай газар дээрэ уһа гаргаха гэжэ шиидэһэн байха юм.

Хёлго голой нэгэ арал дээрэ тодхогдоһон тэрэ станци секунда бүхэнэй 9 литр уһа гаргана. Колхоздо һаяхан ерэһэн механизатор нүхэр Киршин агрегадай ахалагшаар табигданхай.

— Хабар, зундаа 250 гектарһаа доошо бэшэ газар уһалха хараатайбди. Энээнэй ашаар уһалагдаһан газарай гектар бүриһөө 35—40 центнер үбһэ абажа, малайнгаа тэжээлэй база нилээд һайжаруулха арга манда олгохо байна,—гэжэ колхозой түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Воронцов хэлэнэ.

К. Бобров.

— Миша-аа-а, Мишэхэн, бү сухалдыш даа...

Ф. Сорокиной фотоэтюд.

Дэлхэйн эгээн томо амитад тухай

Хүхэ кит

Газаа далайда тамаржа ябадаг хүхэ кит дэлхэй дээрэхи мүнөө үеын амитадай эгээл томонь гэжэ тоологдодог байна.

Тэдэнэй заримань 25 заанай тухай гэхэ гү, али 120 тонно шэгнүүртэй байдаг юм. Бэеынь ута аяар 33 метр болодог. Хүхэ кит амилхадаа нэгэ доро 14.000 литр агаар һорожо уушхандаа абана.

Хүсэтэ паровозой гү, али 1700 мориной хүсэтэй энэ томо гэгшын амитанай хэлэниинь — 3 тонно, зүрхэниинь—600—700 килограмм болодог байна.

Кидэй хүбүүн түрэхэһөө 8 метр шахуу ута бэетэй, 6 тонно шэгнүүртэй байдаг юм. Тиигээд сүүдхэ бүхэндэ тэрэнэй шэгнүүр 100 килограммаар нэмэжэ, утаашаа 3—4 сантиметр хүрэтэр ургадаг.

Нэгэ томо кидһээ 25—30, заримдаа 50 тонно хүрэтэр өөхэ, тоһон абтана. Иимэ ехэ өөхэ, тоһо абахын тула 1700 толгой томо гахай гү, али 8000 толгой хони үүсэлхэ хэрэгтэй.

Джин-дау гэжэ заан

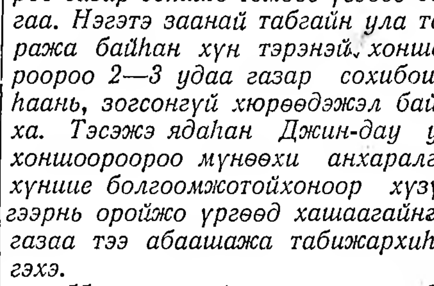
Джин-дау гэжэ нэрэтэй заан Москвагай зоопаркада 20-ёод жэлдэ байһан гэхэ. Зоопаркада орохоһоо урид энэ заан Бухарада (Дунда Ази) харгы зам заһабарилга дээрэ хүдэлмэрилдэг, удаань граждан дайнай үедэ тэрээгээр үхэр буу шэрэдэг байгаа. Һүүлээрнь энэ заан Москвагай зоопаркада бэлэглэгдэһэн юм.

Томо гэгшын тэрэ зааниие түмэр замаар Москва асаржа ябахадань хүн зон ехэ һонирхожо, вокзал дээрэ олоороо суглардаг байба. Хүнэй үгэһэн хилээмэ, арбуз гэхэ мэтые Джин-дау хоншоороо тодон абажа, сугларагшадые бүри һонирхуулдаг һэн гэхэ. Тиин нэгэ вокзал дээрэ байтараа тэрэ заан ехэ гэгшээр хашхараад, олоной дундаһаа нэгэ хүниие хоншоороороо оройжо, аяар дээрэ үргөөд, замай захаар ургажа байгаа бургааһа руу шэдэжэрхиһэн байгаа. Тэрэ хүн золтой байжа, ехээр гэмтээгүй үлэһэн юм. Заан тэрээндэ юундэ сухалдааб гэхэдэ, тэрэ хүн хоншоорынь зүүгээр хадхаһан байгаа.

Заануудай сүлөөдэ ябахада, тэдэнэй табгайнуудынь элһэ шулуунһаа улададаг юм. Теэд зоопаркада заанай миин байхада табгайнь ула ургажа зобоодог болобо. Тиимэһээ Джин-даугай табгайн улые байдгээд лэ тэгшэлхэ, тайраха хэрэгтэй бологшо һэн гэхэ. Табгайнгаа улые тайруулхадаа Джин-дау яһала тэсэмгэйгээр байжа үгэдэг, гансал шалахадаа гү, али хүлэйнгөө үбдэхэдэ «амархамни гэһэндэл» хоншооророо газар сохижо тэмдэг үгэдэг байгаа. Нэгэтэ заанай табгайн ула тайража байһан хүн тэрэнэй хоншоорооро 2—3 удаа газар сохибошье һаань, зогсонгүй хюрөөдэжэл байбаха. Тэсэжэ ядаһан Джин-дау ута хоншоороороо мүнөөхи анхаралгүй хүниие болгоомжотойхоноор хүзүүгээрнь оройжо үргөөд хашаагайнгаа газаа тээ абаашажа табижархиһан гэхэ.

55 жэл наһалжа, үтэлхэдөө Джин-дау үхэшэһэн байгаа.

— Заамнай үтэлһэндөө үхөө,— гэхэдэмнай хүн зон үнэмшэдэггүй, «заанууд 200 жэл амиды ябадаг ха юм» гэлсэдэг һэн. Тэрэ тиимэ бэшэ. Үни удааһаа хойшо хэгдэһэн ажаглалтын ёһоор, заанууд оройдоо

40—50 жэл наһалдаг юм гэжэ тодоруулагдаһан байха.

Үхэшэһэн Джин-даугай 4 томо арааниинь элижэ, үгы шахуу болошоһон байгаа. Тэрэнэй хоёр бөөринь туд тудтаа 16—16 килограмм, уушхань 100 килограмм, уураг тархинь 4420 грамм болоһон, харин дэлюуниинь 2 метр, нарин гэдэһэниинь 30 метр ута байһан юм.

Тобшо мэдээсэл

✪Гутал заһаха шэнэ мастерскойнууд Улан-Удэ городой Горькиин нэрэмжэтэ болон Тальцы поселогуудта нэмэжэ нээгдэбэ. Городой центртэ, хүдэлмэришэдэй поселогуудта энэ һара соо үшөө тиимэ табан мастерской нээгдэхэнь.

Е. Павлов.

✪ Нэгэдэхи кварталайнгаа түсэб болзорһоонь урид дүүргэжэ, Баунтын аймпотребсоюз түсэбһөө гадуур 830 арһа гүрэндэ тушааба. Тэрэшэлэн Хойто-Байгалай, Түнхэнэй, Баргажанай, Зэдын, Заиграйн, Курумканай, Прибайкальска аймагууд арһа бэлэдхэхэ кварталайнгаа түсэб дүүргээ.

Д. Колмаков.

Шатар

Нэгэдэхи разрядай шатаршадай мүрысөөн үргэлжэлһөөр.

Улан-Удэ городой чемпион Могордоев Власов хоёр абаһаар тэнсүү наадажа байтараа Могордоевынь алдуу хэжэ, 58-дахи ябадалдаа шүүгдэһэнээ мэдэрээ.

Сергей Самарин Пуртов гэгшэдэй мүрысөөн һонирхолтойгоор үнгэрөө. Сагаанаар наадаһан Самарин тэмээгээ табижа үгөөд, нүгөөдынгөө ноёндо эрид добтолжо оробо. Пуртов бодомжотойгоор наадажа, нүгөөдэеэ шүүгээ.

Павлов Воробьёв, Назимов Мельников гэгшэд тэнсээ.

Мадаев Игумновтай наадаад шүүгдэшоо.

Мүн «б» группынхид һонирхолтойгоор наадаа.

4-дэхи уулзалгын дүнгүүдэй ёһоор «А» группада 3,5 очкотой Власов, «Б» группада Макальский Дарбанов хоёр түрүүлжэ ябана.

А. Михайлов.

СССР-эй МИД-тэ ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ БОЛОБО

Советскэ, гадаадын журналистнуудай пресс-конференци СССР-эй МИД-тэ апрелиин 18-да болоо. СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко эндэ мэдүүлгэ хээ. Атомна, водородно бомбо тээһэн США-гэй агаарай-сэрэгэй самолёдууд арктическа районууд дээгүүр гаража, һүүлэй үедэ СССР-эй хилэ тээшэ ниидэдэг болоһон тухайнь энэ мэдүүлгэ со[...] дээ.

Корреспондентнүүдэй хэд[...] далда А. А. Громыко харюу[...]

(ТА[...]

Советскэ, гадаадын журналистнуудай пресс-конференци дээрэ СССР-эй Гадаады[н] хэрэгүүдэй министр А. А. Громыкын хэһэн мэдүүлгэ

Атомна, водородно бомбо тээһэн США-гэй агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдэй самолёдууд өөһэдынгөө командованиин захиралтаар арктическа районууд дээгүүр гаража, СССР-эй хилэ тээшэ хэдэн дахин һүүлэй үедэ ниидэһэн байна гэжэ Советскэ правительствода мэдэгдэбэ. Уридшалан мэдээсэхэ түхеэрэлгэ гэдэг Америкын радарнуудай экранууд дээрэ ямаршьеб нэгэ тодо бэшэ юумэнүүд харагдажа, тэдэниие залан шэглүүлэгдэдэг һомонууд гү, али баллистическэ ракетэнүүд гэжэ америкынхидэй һанаһан байһан дээрэһээ США-гэй сэрэгэй самолёдууд СССР-эй хилэ тээшэ ниидэдэг байгаа гэжэ Америкын Юнайтед Пресс агентствын мэдээсэлһээ тодороо. Энээниень США-гэй агаарай-сэрэгэй командованиин түлөөлэгшэд зүб гэжэ гэршэлээ. Ямар шалтагааһаа боложо, Америкын бомбардировщигууд амгалан тайбан байдалда үзэгдөөгүй энэ ябуулгаяа хэнэ гээшэб гэжэ шалгажа үзэхэдэ, радарай экран дээрэ электронууд гү, үгышье һаа ниидэжэ ябаһан һолирнууд харагдадаг байба.

Залан шэглүүлэгдэдэг һомон гү, али баллистическэ ракетэ бэшэ байба гэжэ мэдэхэдээ США-гэй самолёдууд энээнһээ урагша замайнгаа хахадһаа һөөргөө бусадаг байгаа гэжэ Америкын генералнууд хэлээ. Теэд ниидэжэ ябаһан һолир залан шэглүүлэгдэдэг һомон бэшэ байба гэжэ эдэ генералнуудай саг соогоо мэдэжэ шадангүй, Америкын самолёдууд Советскэ Союзай хилэдэ дүтэлнэб? Иимэ юумэнэй болоо һаа, совет арадай аюулгүй байдалые хамгаалхын тулада Советскэ правительство дары сагтаа аюул зайсуулхын тулада хэмжээ абаха ёһотой болоно бэшэ аал?

Мүн Америкын самолёдуудтал адли СССР-эй агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдэй самолёдуудай Америкын хилэ тээшэ ниидэдэг болоо һаань, баһа юун болохо гээшэб? Советскэ радарнуудай экранууд дээрэшье мүн лэ һолирнууд харагдана, электронууд бүрэлзэнэ ха юм. Экран дээрэ иимэ юумэнүүдые харамсаараа, атомна, водородно бомбонуудые тээгээд, советскэ самолёдуудай США тээшэ, ондоо гүрэнүүдтэ байһан тэдэнэй базанууд тээшэ шуумайгаа һаань, хоёр ороной сэрэгэй самолёдууд хаанаб даа Арктикын нэгэ тээ бэе бэеэ обёоржорхибол, дайсан үнэхөөрөөл манда добтолоо юм байна гэжэ тобшолол хэхэ ёһоороо хэхэ, тиигэжэ хүн түрэлтэн жэгшүүритэ атомна дайнда хабаадуулагдаха ёһотой болохо байна.

Америкын бомбардировщигуудай ниигэжэ ниидэдэг ушарынь даншье һаа аюултай, хэтэ гараһан ушар мүн. Тиимэһээ тэдэнэрэй саашадаа ниидэлгэтэйнь эбсэхын аргагүй. Аюул үшөө юун дээрэһээ бүри һүжэрөөгдэнэб гэхэдэ, үхэлтэ муухай ашаагаа тээһэн США-гэй самолёдууд Баруун Европын олон гүрэнэй газар дээгүүр түхэреэн сүүдхэ соо үдэр бүри ниидэжэ байна бшуу.

Эдэ бүгэдэ юу харуулнаб гэхэдэ, хүн түрэлтэн хэдэн дахин шэнэ дайнда дайрагдан алдаа. Хэрбээ США-гэй сэрэгэй командованиин харюусалгагүй гү, али зорюута ябуулга хээ һаань, иимэ шэнэ дайн дары түргэн болошохо байгаа. Харин тиихэдэнь арадууд ямар ехэ аюулай тохёолдоод байһые оройдоошье мэдэдэггүй байгаа. Атомна, водородно бомбо тээгээд агаарта дэгдэжэ, Америкын бомбардировщигуудай ошохо замдаа гарахадань, тэдэнэр дэлхэйн гурбадахи дайнай урдаһаа ниидэжэ ошобо гэжэ Баруун Европодошье, мүн Холбоото Штадуудташье һүүлэй үедэ хэлсэдэг болоһониинь дэмы бэшэ.

США-гэй сэрэгэй командованиин эдэ бүхы ябуулгань энхэ тайбан байдалда айхабтар ехэ аюултай гэжэ СССР-эй правительство тооложо. Америкын самолёдуудые иигэжэ СССР-эй хилэ тээшэ ниидэхэ гэжэ США-гэй правительство, президент Эйзенхауэр өөрөө захиралта үгэнэгүй гэжэ Советскэ правительство этигэхые хүсэнэ. Теэд тэдэнэр иимэ захиралта үгөөгүй гэжэ хэншье хэлээгүй бшуу. США-гэй сэрэгэй командовани өөрынгөө дура зорогоор иигэжэ байна, тиимэһээ энэ аюулта ябуулгыень болюулхын тулада США-гэй правительство тусхай хэмжээ абаха гэжэ хэншье мэдүүлээгүй бшуу.

Амгалан тайбан ажал эрхилжэ байһан совет арад Америкын сэрэгэй самолёдуудай иигэжэ ниидэхэдэнь, тон ехээр зэбүүрхэн буруушаана. Мүн Англи, Франци, Баруун Германиин хүн зондошье, США-гэй үмэнэ сэрэгэй элдэб уялга абажа, өөрынгөө газар дээрэ Америкын атомна, ракетнэ базануудые байгуулхые зүбшөөһэн бүхы оронуудай арадуудташье эдэ бүхы ниидэлгэнүүд һүрөөтэ аюул ушаруулна. Тэрэшэлэн атомна, водородно бомбонуудаар иигэжэ «наадалга». США-да өөһэдтэншье, олон миллион америкынхидтэ тон ехэ аюултай байһаниинь элитэ.

США-гэй зарим хүтэлбэрилэгшэд дайнда мэнэ мэнэ хүргэхэ аюулта ябуулга үнэндөө хэнэ гэжэ мүнөө бүхы оронуудай арадууд мэдэбэ.

Америкын техэнигэй багаханшье алдуу гаргаа һаань, анхаралгүй байгаа һаань гү, али Америкын ямар нэгэн офицерэй буруу тобшолол хээ һаань, мүнөө атомна дайн болошохо байна.

Буу зэбсэг яаралтай түргэнөөр, ехээр бүтээхэ политика, дайгаар занаха политика тон ехэ аюултай гэжэ США-гэйшье, Хойто-атлантическа бүлэглэлэйшье хүтэлбэрилэгшэдтэ Советскэ правительство нэгэнтэ бэшэ мэдүүлээ юм.

Уласхоорондын байдалые һуларуулхын, ракетно-атомна дайнай аюулые бага болгохын тулада эгээл дээдэ тушаалтанай зүблөө зарлаха бэлэдхэлэй хэгдэжэ байгаа үедэ Америкын самолёдуудай иигэжэ ниидэжэ байһандань анхаралаа хандуулмаар. Харюусалгата зүблөөнэй иигэжэ бэлдэгдэжэ [...] үедэ, энхэ тайбан байдал [...] жоруулха хэрэгтэ гол ехэ хар[...] гатай агууехэ гүрэнүүдэй нэ[...] лохо Америкын Холбоото Ш[...] иимэ аюулта ябуулгаяа бол[...] зүблөөнэй бэлэдхэлдэ туһа [...] ёһотой байһан аад, тиинэгүй[...] тад ондоо ябуулга хэжэ, [...] рондын байдалые бүри шанг[...] Атомна, водородно. буу э[...] туршалга гансаараа болибо[...] жэ СССР-эй мэдүүлхэдэнь, э[...] һайхан хэмжээгэй харюудан[...] өөрынгөө сэрэгэй самолё[...] СССР-эй хилэ тээшэ эльгээ[...]

Эдэ бүгэдэ Советскэ Союз[...] ган һүрдүүлхэ зорилгоор [...] гэжэ США-гэй бододог [...] энэнь дэмы. Һүртэ шэрүүн [...] гануудта хатуужаһан совет[...] нүүд эдэ мэтын юумэнһээ [...] айжа үгэхэгүй. Тиигээдшье [...] эй зэбсэгтэ хүсэнүүд совет [...] амгалан ажал хүдэлмэриие [...] дамтайгаар хамгаалха бүхы [...] ла зэр зэмсэгтэй, шуха[...] лоо һаань, добтолһон ямарш[...] санда хатуу харюу үгэхэ ша[...]

США-гэй агаарай-сэрэгэй [...] бүхы аюулта ябуулгыень С[...] правительство эрид буруу[...] атомна, водородно бомб[...] тээһэн Америкын бомбарди[...] гууд Советскэ Союзай хил[...] эльгээгдэхэеэ дары болихо [...] гэһэн эрилтэ табина.

Мүн бусад ороной прав[...] вонуудшье энэ буруушаалты[...] жэжэ, Америкын сэрэгэй [...] дуудай бодомжогүй ябу[...] шалтагаалжа байһан аюул[...] дуудһаа зайсуулхын түлөө[...] нэгэдүүлэн тэмсэгты гэжэ С[...] правительство уряална.

Атомна, водородно бомб[...] тээһэн Америкын самолёду[...] доо гүрэнүүдэй хилэ тээшэ[...] жэ байһан ушарай энхэ [...] байдалда ехэ аюултай [...] хараадаа абан, иимэ ни[...] болюулха тухай асуудал Нэ[...] Нацануудай Организациин [...] гүйн Соведэй үзэмжэдэ [...] правительство табина.

Үнгэрэгшэ жэлэй де[...] ООН-эй Генеральна Асс[...] XII сесси гүрэнүүдэй энхэ [...] наар зэргэ оршон байха тү[...] золюци нэгэн дуугаар аба[...] Бүхы арадуудай ниитэ хүс[...] мэлзэлгые харуулан, Ген[...] Ассамблей түгшүүрилтэ [...] байдалые һуларуулха шух[...] бэетээ хани барисаатай, [...] барисаатай болохын тулада [...] лохоор оролдохо шухала [...] ООН-эй бүхы гэшүүдые [...] юм. Энэ резолюциин түлөө [...] кын делегацишье дуугаа [...] байгаа. Теэд ядерна буу з[...] самолёдуудые Советскэ [...] хилэ тээшэ США-гэй эльгээ[...] һан ушар дурсагдаһан рез[...] түлөө дуугаа үгэхэдөө аба[...] гатайнь яашье тааралдана[...]

Буу зэбсэгэй түргэнөөр [...] жэ, «хүйтэн дайнай» ула[...] рөөгдэжэ байһан дээрэһээ [...] болохо һүрөөтэй аюул улам[...] ложо байна гэжэ ехээр һана[...] ложо байһанаа Нэгэдэмэл [...] нуудай Организацида, тэр[...] Генеральна Ассамблейн [...] сесси дээрэшье олон гүрэн[...] лэгшэд мэдүүлһэн байна. [...] һанаата боложо байһаниин[...] сотой Юундэб гэхэдэ, СШ[...] НАТО-до хабаатай бусад [...] уласхоорондын байдалые [...] хүрэтэр шангадхажа, мэ[...] дайнай болохо аюул бии [...] гэжэ байха шадалаараа ор[...]

Эб найрамдалай, арад [...] өөһэдынгөө дүтын хүнүүд[...] ехээр һанаата боложо ба[...] хы хүнүүд Советскэ Союз[...] гылжэ хэлэһэн эдэ үгэ[...] зүбшөөжэ, шэнэ дайнай [...] зайсуулхын, энэ дэлхэй дэ[...] тайбан байдал тогтоохы[...] хэжэ байһан бүхы хүсэл[...] гыень дэмжэхэ бэзэ гэжэ [...] правительство этигэнэ.

1958 оной апрелиин 18.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУ[...]

Хонхын жэнгирээн таһарнагүй...

Манай Эхэ ороной холын ямаршье городто: Москвада гү, али Ленинградта, Владивостогто гү, али Хабаровскда, социалистическэ оронуудташье ажаһуудаг танил талануудтайгаа хөөрэлдэхэ болоо һаа, республикымнай ажалшад «07» гэһэн номероор Улан-Удын центральна почтодохи город хоорондын телефонно станцида звонилдаг юм.

...Станциин начальник, техник Вера Васильевна Булах, бидэнэрые хүндэтэйгөөр угтажа, коллективэйнгээ ажал хүдэлмэри тухай тобшохоноор хөөрэжэ үгэбэ.

— Би өөрөө Ростовско хэлхеэ-холбооной техникум 1943 ондо дүүргээд, тэрэ жэлдээ Бурят-Монголдо ерээ һэм. Тэрэ гэһэнһээ хойшо таһалгаряагүй эндэ ажаллажа байнаб. Энэ үе соо хэлхеэ-холбооной хүдэлмэриие улам һайжаруулха, ажалшадай эрилтые саг доронь хангаха талаар нилээд хүдэлмэри хэгдээ,—гэжэ Вера Васильевна хөөрэнэ.

Үнэхөөрөөшье, һүүлэй жэлнүүдтэ, илангаяа дайнай хойто тээхи түрүүшын табан жэлэй туршада республикымнай хэлхеэ холбооной хүдэлмэридэ нилээд ехэ хубилалта болоо. Урдань, бүхы почтомнай ехэнхидээ гансал морёор шэрэгдэдэг һаа, мүнөө гол түлэб автомашинануудаар, самолёдоор шэрэгдэнэ. Тэрэнэй ашаар аяар холын Баунтын, Баргажанай, Зэдэ-Борьёогой, Закаменай ажалшад тэрэ үдэртэнь шахуу газетэ, бэшэгүүдые абадаг болонхой. Мүн тиихэдэ, город хоорондо хөөрэлдэдэг станцида оройдоол хоёр—гурбан телефонно коммутатор байдаг һаа, мүнөө нилээд олон болоо. Хэлхеэ холбоондо элдэб зүйлэй оньһото зэмсэг, хэрэгсэлнүүд үргэнөөр хэрэглэгдэнэ.

...Телефонно станциин үргэн ехэ зал. Залай тэг дунда жэрылдэһэн коммутаторнуудай дэргэдэ хэдэн олон телефонистканууд һууна. Хонхын абянай ханхинамсаар, эзэгүй байһан коммутаторнуудта улаахан галнууд яларжа, захилтын ороһоной тэмдэг үгэнэ. Дежурлажа байһан телефонистканууд мэдүүлгэ абамсаараа, багахан хүхэ саарһан дээрэ бэшэжэ, саашань «захил хэдэг столдо» үгэнэ. Ахалагша телефонистка Надежда Васильевна Матвеева тэрэниие тусхай журналда тэмдэглээд, шалгалтын столдо дамжуулна. Ажалшадай захил тэндэһээ тэрэ дары телефонисткануудта бусадаг юм.

Ахалагша телефонистка нүхэр Матвеева ехэл сүлөөгүйгөөр ажалладаг. Ороһон лэ захил бүхэн тэрэнэй гараар гарадаг юм. Нүхэр Матвеева дунда зэргээр үдэртөө 700-һаа үсөөн бэшэ захил, саарһануудые харадаг байна. Тэрээнһээ гадна, хүнүүд элдэб асуудалтайгаар хандадаг. Тэрэ бүхэниие зүбөөр, саг соонь шиидхэхэ гээшэ тиимэшье амар хэрэг бэшэ юм. Гэбэшье, Надежда Васильевна хододоо ажалдаа анхаралтайгаар хандадаг, ехэ дүй дүршэлтэй хүдэлмэрилэгшэ болонхой.

Нүхэр Матвеева хэлхеэ холбоондо арба гаран жэлдэ хүдэлжэ, дүй дүршэлтэй болоһон дээрэһээ залуушуулда шадал зэргээрээ туһалхые оролдоно. Өөрынгөө албата уялгые үнэн сэхээр дүүргэдэг, ажалшадай гомдол дурадхалнуудта тон зүбөөр, анхаралтайгаар хандадаг дээрэһээ Надежда Васильевна коллективэйнгээ дунда хүндэтэй болонхой. Надежда Васильевнагай хүтэлбэреэр олохон залуушуул хүсэд мэргэжэлтэй болотороо ургаа. Телефонистканууд нүхэд М. Д. Ташлыкова, Л. Д. Калашникова, Т. Г. Соколова, Л. Ф. Есина, А. Я. Соболькина, Н. П. Пономарева, В. И. Акулова гэгшэд (зураг дээрэ харуулагдана) хүдэлмэридөө һайн жэшээ харуулна. Тэдэнэр ажалшадай гүйлтануудта анхаралтайгаар хандажа, эрилтэ, гүйлтыень саг доро хүсэлдүүлхые оролдодог юм.

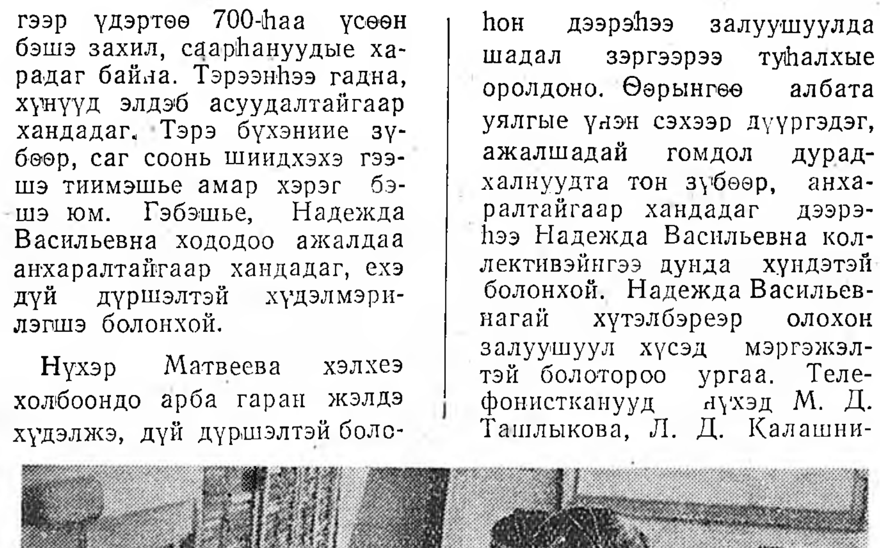
Техническэ таһагта ажалладаг хуушанай хүдэлмэрилэгшэд Анна Ивановна Слугина, Лидия Владимировна Калашникова, түрүүшүүлэй нэгэн Лидия Александровна Пашилова болон бусад хүдэлмэрилэгшэд ажалаа һайнаар мэдэдэг болонхой.

Эдэнэр эрхим һайнаар ажаллаһанайнгаа түлөө ажалшадай магтаалда оло дахин хүртөө.

Мүнөө город хоорондын телефонно станциин түхеэрэлгэнь улам оньһожоруулагдажа байна. Хаана нэгэ тээ, хээрэ талада таһарһан проводануудые һууриһаа шалган тодорхойлхо хэрэгсэл абтаа, хүнэй хөөрэлдөөнэй шанга һулые мэдэжэ байха арга бии болоо.

...Үдэрэй 3 час. Шэнэ халаанайхид ажалдаа гаража, түрүүшынхидынь гэртээ харина. 07 номерой телефоноор ажалшадһаа захил абтажа үргэлжэлһөөр лэ байба...

Ив. Очиров.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: город хоорондын телефонно станциин хүдэлмэрилэгшэдэй ажалдаа байһаниинь харуулагдана. Н. Дамбаевай фото.

Инаг хайрата **ДИМА** [...] нэйнь сагһаа урид наһа [...] тайнь дашарамдуулан, [...] обкомой таһагые даагша [...] Петуховто КПСС-эй Бур[...] голой обкомой хүдэлмэрил[...] коллектив гүнзэгы ехэ [...] лаа мэдүүлнэ.

Инаг хайрата хүбүүн[...] **ДИМА** Петуховой сагһаа [...] наһа бараһан тухай эс[...] дүүнэрынь түрэлхид болон[...] нуудтаа гүнзэгы ехэ га[...] тайгаар мэдээсэнэ.

Апрелиин 20-ной үдэрэй [...] та, Кировэй үйлсын 1-дэх[...] рой гэрһээ хүдөөлүүлэн[...]

Н 00713. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак.